SALA DE LECTURA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A.R.L.U.S.

Aventuri, drame și afaceri printre recife de corali

ÎN ACEST NUMĂR

PRIMELE CRUCI ALE TRIUNGHIULUI GALBEN

- Greșeala lui Lavoisier
- De la pigmei la eschimoși
- De ce slăbesc cosmonauții
- Abuzul de cafea
- Adevărul despre Xantipa
- Grădina zoologică a lui Montezuma
- Ce este fotbalul?

ANUL XXIV

39

(1228)

27 septembrie 1968

12 pagini,

1 leu

– La revedere, mulțumesc, draga mea!

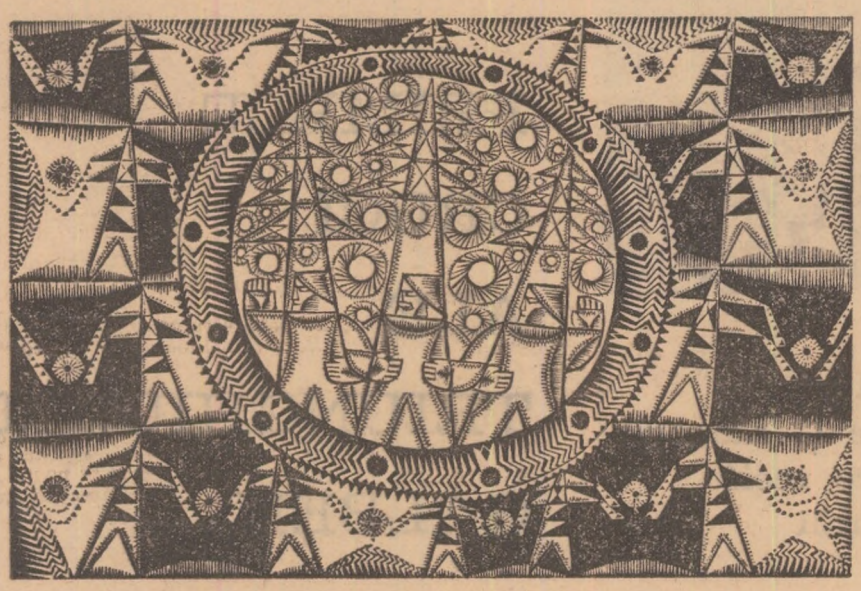

A. Skyrutile: Motiv decorativ (Linogravură)

PROZA DRUMEȚIEI

Călătorie în trecut

*...Într-o zi am trecut pe lîngă biserica Sfîntul-Duh din Zagorsk *), construită de meșteri din Pskov pe vremea lui Ivan al III-lea și restaurată după modelul străvechi, cu ornamentele piramidale de sub tamburul clopotniței ce slujeau altădată drept adăpost pentru sentinele. Admiram formele aerate ale bisericii. Lăcașul da impresia că escaladează înălțimile și această senzație de mișcare era accentuată de pereții semicirculari, ce se terminau cu o acoladă și cu diademe piramidale, reproducînd, la scară redusă, formele care încoronează biserica: o calotă albastră, ca cerul, cu stele de aur și cu flancurile rotunjite, în formă de jantă.*

Liniile zvelte ale construcției subliniau silueta greoaie a catedralei Troițki și deși nu sînt înclinat către astfel de comparații, mi se părea că în liniile celor două biserici deslușesc făptura solidă a lui Ilia Muromeț și aceea elegantă a lui Alioșa Popovici.

Înălțată cu mai bine de jumătate de veac după catedrala Troițki, biserica Sfîntul-Duh a frustrat-o de poziția dominantă pe care o avea în raport cu restul edificiilor de acolo, fără s-o înlăture însă sau să o eclipseze.

Privind apoi din același punct catedrala Uspenski, terminată în 1855, o concluzie mi s-a impus de la sine: devenită punctul culminant al sistemului de la Zagorsk, 163 de ani după construirea catedralei Troițki și 109 ani după biserica Sfîntul-Duh, acest grandios edificiu cu cinci bulbi majestuoși nu le depășește și nu le repetă pe primele două.

După care, privirile mele au început să escaladeze cerul, de-a lungul treptelor și arcelor din care e alcătuită clopotnița construită la sfîrșitul deceniului 7 al veacului al 18-lea, după planurile lui Dmitri Uhtomski. Îmi părea minunat faptul că așezămintele ce o precedaseră în timp, transmițîndu-și unul altuia rolul de punct culminant, erau antrenate de această clopotniță într-o ascensiune, în același timp, vertiginoasă și imobilă.

Arhitectul a calculat acest efect ca o consecință a unei gîndiri unitare de peste 300 de ani, gîndirea confraților lui ce imprimaseră ansamblului o linie dominantă verticală pentru a se armoniza cu întreg ansamblul...

Pentru mine, ansamblul de la Zagorsk este opera unui mare număr de arhitecți care au colaborat aproape cinci veacuri, de-a lungul generațiilor. Epifan Premudrii a ținut să precizeze că Rubliov n-a fost numai un „iconar de frunte", ci că i-a depășit pe toți și „cu tînăra sa înțelepciune, ca a unui bătrîn încărunțit". Vreau să cred că el își exprima în felul acesta opinia că știința lui Rubliov nu era despărțită de conștiința sa. Vreau să cred că din acele vremi îndepărtate s-a constituit acolo, în mod spontan, un mediu artistic natural, cu existența sa proprie, datorită căruia numele Zagorsk evocă, numaidecît, iconostasul catedralei Troițki executat de Rubliov și colegii lui, faraonii grosolani din lemn ca niște totemuri, zidurile austere ale bisericii și masa trapezei ca o tablă de șah, strălucitoarele broderii de argint și jucăriile din lemn pictate în culori stridente, din care Serghei a modelat primele exemplare, pentru a le oferi copiilor de țărani.

La numele artiștilor care au creat Zagorsk-ul trebuie să adăugăm însă și pe al acelora care l-au reprezentat. Există un Zagorsk al lui Iuon: Zagorsk-ul Crăciunului sau al Carnavalului, cu săniile țăranilor, cu căruțele pe tălpigi ale negustorilor, cu cai mici și păroși, cu harnașamente multicolore; există apoi Zagorsk-ul primăverii sau al verii, avînd drept fond cerul, cu vîlcele înverzite, cu fete adunate pe cerdacuri, cu tăriile brăzdate de porumbei și stăncuțe speriate de sunetele clopotelor; Zagorsk-ul de la începutul secolului, cînd era o încîntătoare așezare de provincie rusă, cu cărări abrupte, invadate de tufe de bronz. Există, de asemenea, Zagorsk-ul pictoriței Mavrina. Zagorsk-ul din zilele noastre, pe care ți-l poți imagina însă văzut și de solii prințului Vladimir care i-au întîlnit pe bulgarii de pe Volga, după ce aceștia s-au închinat sfîntului lor, Bohumit, „stînd și privind încoace și încolo, ca posedați de diavol" — sau de niște țărani care au sculptat în lemn un urs-fetiș.

Se spune frecvent că pictura Mavrinei are afinități cu basmul. Fără îndoială, observația e adevărată, în ansamblu, dar aceeași etichetă este aplicată tuturor produselor de artă cu caracter național: nu numai produselor populare, ci și pînzelor bătrînilor maeștri, ca și arhitecturii, iar această utilizare fără măsură a calificativului, adesea fără nici un motiv, a golit expresia de orice conținut palpabil și nu mai deșteaptă decît ecouri de frumuseți fadă...

Arhaismul artei populare, spontaneitatea ei, fidelitatea trăsăturilor naturale esențiale se conjugă în tablourile Mavrinei cu o viziune de pictor contemporan, ale cărei origini urcă pînă la impresioniști, aflînd astfel o trăsătură de unire între civilizația cărții și aceea a „pădurii".

Efim Doroș

*) Zagorsk, centru al ortodoxismului rus, întemeiat în 1337 și unde se păstrează pînă azi celebre monumente de arhitectură și pictură.

MICĂ ISTORIE LITERARĂ

Adevărul despre Xantipa

O legendă veche de aproape două mii cinci sute de ani denaturează portretul moral al soției lui Socrate, faimoasa Xantipa. Pînă și dicționarul „Larousse" nu găsește altceva de spus, în cele două rînduri pe care i le consacră, decît că era cunoscută „pentru acreala ei".

Faima i-a făcut-o unul din elevii lui Socrate, Xenofon, pe care Xantipa trebuie să-l fi ospătat adesea la mesele pe care le da pentru invitații soțului ei. Dar asta nu l-a împiedicat pe fostul conviv ca într-una din cărțile sale s-o denigreze cum am văzut. Xenofon a creionat portretul „teribilei" Xantipa într-un dialog imaginar dintre Socrate și Antistene, filozoful care a întemeiat școala cinicilor. Antistene îl întreabă pe Socrate cum poate convieți cu cea mai arțăgoasă femeie din cîte s-au născut pe lumea asta. Iar Socrate îi răspunde: „Cei care vor să devină buni călăreți nu-și aleg un cal blind, ci unul focos. Ei fac asta socotind că dacă vor domoli unul focos, cu alții se vor descurca ușor. Așa și eu: dorind să trăiesc între oameni am luat-o pe dînsa spunîndu-mi că dacă voi izbuti s-o rabd, atunci îmi va fi ușor să mă înțeleg cu oricine".

Acest răspuns e, poate, începutul legendei, care a fost completată cu amănunte la fel de picante. Astfel, se spune că, într-o zi, Socrate sta de vorbă cu elevii săi în propria-i casă. La un moment dat Xantipa se apropie și începu să țipe la el. Socrate, ca de obicei, nu-i răspunse. Înfuriată de această tăcere disprețuitoare, soția îi vărsă în cap hîrdăul cu lături. Abia atunci se hotărî Socrate să rupă tăcerea filozofică în care se învăluise, tăcere ce nu-i ajutase prea mult, după cum am văzut și, adresîndu-se elevilor săi, le spuse: „Acum vă dați seama de consecvența strictă a fenomenelor naturii — după tunet, plouă neapărat".

De asemenea, se mai spune că, altă dată, Socrate se plimba prin celebra Agora, cu elevii săi. Furioasă pentru că îl căuta din zorii zilei, Xantipa se apropie și-i smulse toga de pe el, lăsîndu-l în costumul în care se nasc chiar și filozofii.

Xenofon a dat doar impulsul alcătuirii acestei legende. Urmașii lui și, mai apoi, istorici și scriitori din toate timpurile și-au adus contribuția la închegarea și rotunjirea ei. Merită, însă, amintit că, într-o altă lucrare a lui Xenofon, „Amintiri despre Socrate", soția filozofului e prezentată ca o mamă plină de grijă pentru copii, gata la orice sacrificii, iar caracterul ei imposibil nu e pomenit deloc. Ce l-a determinat pe Xenofon să-și revizuiască atitudinea? E un mister pe care istoria nu-l va lămuri, probabil, niciodată. De altfel și Platon, o înfățișează în „Fedon", pe Xantipa ca pe o mamă iubitoare, soție afectuoasă și gazdă primitoare pentru prietenii soțului ei.

Dimpotrivă, deși Socrate era mai bătrîn cu douăzeci de ani, blazonul lui de soț nu era se pare total imaculat, iar grija pentru bunăstarea familiei nu era preocuparea lui de căpetenie.

(După „Nedelea")

Forța de atracție

DIN TOATE LIMBILE

Panoramic științifico-fantastic

Ca și în restul lumii, literatura științifico-fantastică se bucură de o largă audiență printre cititorii sovietici. De aceea, numărul traducerilor crește neîncetat, în așa fel încît autorii de literatură științifico-fantastică de pe toate meridianele sînt binecunoscuți în Uniunea Sovietică, de la clasicii genului: Jules Verne, Wells sau Capek și pînă la scriitorii ce s-au impus în ultimii ani.

Printre instituțiile care desfășoară o susținută activitate în acest domeniu se numără și editura „Mir". Palmaresul ei cuprinde traduceri din operele lui Ray Bradbury, Robert Sheckley, Henry Kuttner, Clifford Simak, Stanislaw Lem, Konrad Fijalkovski și alții. Editura s-a specializat în culegeri cu profiluri diferite. Astfel, au apărut antologii de literatură științifico-fantastică ce grupează autori dintr-o singură țară: francezi, italieni sau români. O altă culegere a grupat operele unor scriitori ce au poposit întîmplător pe tărîmul acestui gen, cum ar fi Forster, André Maurois, Graham Greene, Friedrich Dürrenmatt sau Slawomir Mrozek.

Cititorii sovietici au primit cu un deosebit interes volumul „Ospățul demonilor" (titlul romanului biochimistului William Morrison inclus în acest volum). Această culegere se deosebește prin faptul că a adunat între scoarțele ei opere literare ale unor savanți de renume mondial care și-au încercat, unii o singură dată, condeiul în genul respectiv. Tabla de materii a volumului indică drept autori ai povestirilor pe Norbert Wiener, fondatorul ciberneticii, pe Otto Frisch și Leo Szilard, renumiți fizicieni, pe astrofizicienii Fred Hoyle și Robert Richardson, pe matematicianul Lino Aldoni și alții.

În sfîrșit, la aceeași editură a apărut un volum de povestiri științifico-fantastice umoristice, cu titlul „Treizeci și unu iunie", după titlul unei nuvele de John Priestley.

O activitate nu mai puțin intensă pe acest tărîm desfășoară și editura „Molodaia Gvardia", cu o redacție de specialitate. Colecția de prestigiu a acestei edituri este „Biblioteca științifico-fantastică în cincisprezece volume" chiar dacă titlul colecției nu mai corespunde acum cu intențiile editurii. Într-adevăr, pe măsura apariției celor cincisprezece volume anunțate editura și-a dat seama că colecția n-ar fi completă și a hotărît suplimentarea ei cu alte zece volume, în curs de apariție. Colecția reunește opere literare traduse din numeroase limbi, ținînd de tendințe foarte diferite ale genului precum și personalitățile artistice de prima mărime.

Editura „Molodaia Gvardia" cultivă și ea opera lui Ray Bradbury mult apreciată de cititorii sovietici. Romanul „Vinul verii" s-a epuizat într-o singură oră de la apariția lui în standurile librăriilor.

Un alt autor care se bucură de mult credit în Uniunea Sovietică este Robert Sheckley, cunoscut pînă acum mai ales prin povestirile sale. În colecția amintită a editurii „Molodaia Gvardia" va apărea, însă, în curînd, un volum masiv din opera lui Sheckley, în care va figura la loc de frunte binecunoscutul său roman „Călătorie într-o după-amiază".

De altfel, literatura științifico-fantastică americană este, în general, mult răspîndită și apreciată în U.R.S.S. Numele lui Isaac Asimov și Arthur Clarke au apărut adesea în vitrinele librăriilor sovietice, iar primul este cunoscut și prin scrierile sale de popularizare a științei, care au fost reproduse nu o dată în paginile revistei „Nauka i jizni". Colecția „Biblioteca științifico-fantastică contemporană" le-a rezervat fiecăruia cîte un volum. Recent, publicul cititor a făcut cunoștință cu un alt autor din aceeași parte a lumii, Kurt Vonnegut-junior, prin intermediul romanului său „Utopie 14", care a produs o puternică impresie printre amatorii genului.

John Wyndham, Pierre Boulle, Paul Anderson, William Tenn, Alfred Bester, Robert Silvenberg, Frederik Pohl sînt alți scriitori ale căror opere au văzut sau vor vedea curînd lumina tiparului în editura „Molodaia Gvardia".

După cum se poate constata din această lungă, și totuși incompletă, listă de autori și opere, cititorii sovietici sînt la curent cu o bună parte din literatura științifico-fantastică universală, ce cunoaște o neobișnuită eflorescență în epoca noastră de impresionante premiere științifice.

LA ORDINEA ZILEI

Raid de recunoaştere în jurul Lunei

După un zbor de şapte zile pe traseul Pămînt-Lună-Pămînt, staţia cosmică automată sovietică „Zond-5" a reintrat la 21 septembrie în atmosfera terestră, amerizînd cu bine în apele Oceanului Indian, unde a fost recuperată. Acest raid de recunoaştere în jurul Lunei reprezintă o nouă fază a programului de explorări spaţiale care urmăreşte expedierea pe satelitul natural al Pămîntului a unei echipe de cosmonauţi. Cum a fost realizată temerara operaţie ?

Un comunicat, care furnizează o descriere deocamdată sumară a experienţei, arată că amplasarea pe traiectorie a fost realizată în două etape, ca de altfel la majoritatea „Lunik-ilor" şi a celorlalte aparate interplanetare sovietice. Într-o primă fază o superrachetă a amplasat pe o orbită circumterestră o altă rachetă. În cea de a doua fază, într-un punct extrem de precis al periplului său, aceasta a intrat la rîndul ei în acţiune, motoarele lansînd-o pe „Zond-5" în direcţia Lunei. După două zile de la lansare, la 17 septembrie, s-a adus o corecţie traiectoriei. Staţiunea centrală de calcul şi coordonare, care întreprinsese toate studiile necesare folosindu-se de informaţiile telemetrice primite de la maşina spaţială, a dat impulsul necesar care a declanşat sistemul de corecţie de bord. În felul acesta „Zond-5" şi-a corijat orientarea şi a pornit motoarele care urmau să-i confere o viteză nouă. În ziua de 18 septembrie sonda sovietică a ajuns în preajma Lunei şi i-a făcut înconjurul. Aparatul a plutit deasupra satelitului natural al Terrei la altitudinea de 1950 kilometri, după care s-a îndepărtat din nou în direcţia Pămîntului.

În tot cursul extraordinarului raid staţiunile sovietice au menţinut contactul cu sonda lunară, de la care au interceptat mesaje despre funcţionarea diferitelor sisteme ale complexului, temperatura şi presiunea la bord şi observaţiile ştiinţifice înregistrate prin intermediul numeroaselor aparate de măsură. Raidul a reprezentat prefigurarea întocmai a unui zbor circumlunar care, în viitor, urmează a fi întreprins de o maşină avînd un echipaj la bord.

Conform declaraţiilor savanţilor Boris Petrov şi acad. Sedov, partea cea mai grea a operaţiei a constituit-o întoarcerea spre Pămînt şi reintrarea în atmosfera superioară, cu frînarea corespunzătoare de la viteza de 11 km/sec., în scopul unei aterizări line. Pentru aceasta au fost folosite noi tehnici de frînare. Unghiul orbitei sub care s-a făcut reintrarea a trebuit calculat cu o asemenea precizie, încît acceleraţia să nu fie prea mare pentru ca maşina cu aparatajul ei să nu aibă de suferit din cauza temperaturii excesive, de aproximativ 13 000° ! Valoarea acestei performanţe cosmice nu va putea fi însă pe deplin apreciată decît după studierea documentelor receptate pe Pămînt : filmele televizate şi datele culese de utilajul ştiinţific. Oricum, nu încape îndoială, „Zond-5" este precursorul maşinilor cosmice sovietice pilotate, prin mijlocirea cărora vor putea fi experimentate capsulele speciale care vor face naveta între suprafaţa satelitului natural al Terrei şi staţia circumlunară.

PROBLEME ŞI SOLUŢII

Bibliografii electronici

În numărul trecut arătam că tehnica a început să-şi achite datoria contractată faţă de documentare, căreia i-a pus la dispoziţie cea mai multilaterală din creaţiile ei : calculatorul electronic. Datorită capacităţii de a stoca imens de multe informaţii şi apoi de a căuta şi găsi rapid pe cele care i se cer, calculatorul permite să se folosească o întreagă bibliotecă într-un timp record şi de la distanţă.

Pentru a întocmi o bibliografie, el nu cercetează numai cataloage de biblioteci, ci poate fi instruit să recurgă succesiv la mai multe sisteme de căutare. Iată o experienţă raportată la un simpozion asupra informaţiilor în ştiinţă. Pentru a obţine o bibliografie a lucrărilor scrise în 1965 despre lasere, i s-a cerut unui calculator să caute toate articolele apărute în anul respectiv în al căror titlu intra cuvîntul „laser". Au rezultat 100 de titluri, care **nu puteau** reprezenta **tot** ce se scrisese într-un domeniu studiat atît de intens. În consecinţă, cele 100 de articole au fost adunate şi calculatorul a primit misiunea de a extrage toate referinţele bibliografice pe care le conţineau, de a le aşeza în ordinea descrescîndă a frecvenţei, de a le alege pe primele 10 şi apoi de a parcurge din nou toată literatura de specialitate spre a extrage articolele în care era menţionată cel puţin una din cele 10 referinţe. Din noul grup de articole calculatorul a scos cuvintele care apăreau cel mai des în titlu. Cuvintele respective au fost „masere optice" (rude bune ale laserelor), aşa încît maşina şi-a continuat activitatea căutînd alte titluri care conţineau aceste cuvinte. O nouă comandă a dispus comasarea tuturor articolelor alese pînă atunci, catalogarea lor pe autori şi coautori şi apoi căutarea altor articole scrise de aceştia. Astfel, cu o tactică care presupune oarecare imaginaţie, trecînd de la referinţele bibliografice la cuvintele citate mai des, la autori şi eventual la instituţiile în care au fost elaborate lucrările, se cerne atît de bine toată literatura încît este imposibil să rămînă de-o parte vreun articol.

Un alt domeniu în care maşinile electronice pot juca un rol important este cel al difuzării informaţiilor. Astfel Biblioteca naţională de medicină din Statele Unite trimite bibliotecilor universitare benzi perforate cuprinzînd lista tuturor articolelor publicate într-un an, împreună cu instrucţiunile de utilizare a benzilor. La Kiev, prof. Amosov a introdus transpunerea foilor de observaţie ale tuturor bolnavilor pe fişe perforate, pe care un calculator le trece rapid în revistă extrăgînd de fiecare dată informaţiile care i se cer privind frecvenţa unei boli, numărul unui anumit tip de operaţii etc.

Tot pentru a îmbunătăţi transmiterea informaţiilor ştiinţifice se preconizează şi folosirea tuturor mijloacelor de comunicare modernă : televiziunea în circuit închis, telefonul şi videotelefonul, sateliţii de comunicaţie.

Chiar dacă tehnica poate rezolva într-o oarecare măsură organizarea şi difuzarea informaţiei ştiinţifice, nu ar trebui totuşi să se întreprindă ceva pentru a reduce puţin debitul acesteia din urmă ? Căci ritmul din ultimii ani nu mai este pe măsura oamenilor. Un exemplu : la cele peste 6.000 de reviste de chimie existente în lume se adaugă anual încă una-două noi. Dacă un chimist ar citi în fiecare zi, fără să-şi acorde absolut nici un răgaz, cîte 20 de articole, tot nu ar putea asimila nici a zecea parte din cele publicate. O propunere interesantă a fost făcută de V. Goldanski, redactor şef al revistei sovietice „Chimia energiilor înalte". După părerea sa revistele nu ar mai trebui să publice textul integral al articolelor, ci doar scurte ştiri despre rezultatele cu adevărat noi şi importante. Cititorii dornici de a citi unele articole în întregime s-ar adresa redacţiilor care ar multiplica articolele şi le-ar expedia contra cost. Alţi oameni de ştiinţă preconizează măsuri şi mai drastice, adică reducerea considerabilă a numărului revistelor, pentru ca publicarea unui articol să însemne cu adevărat un semn de înaltă apreciere.

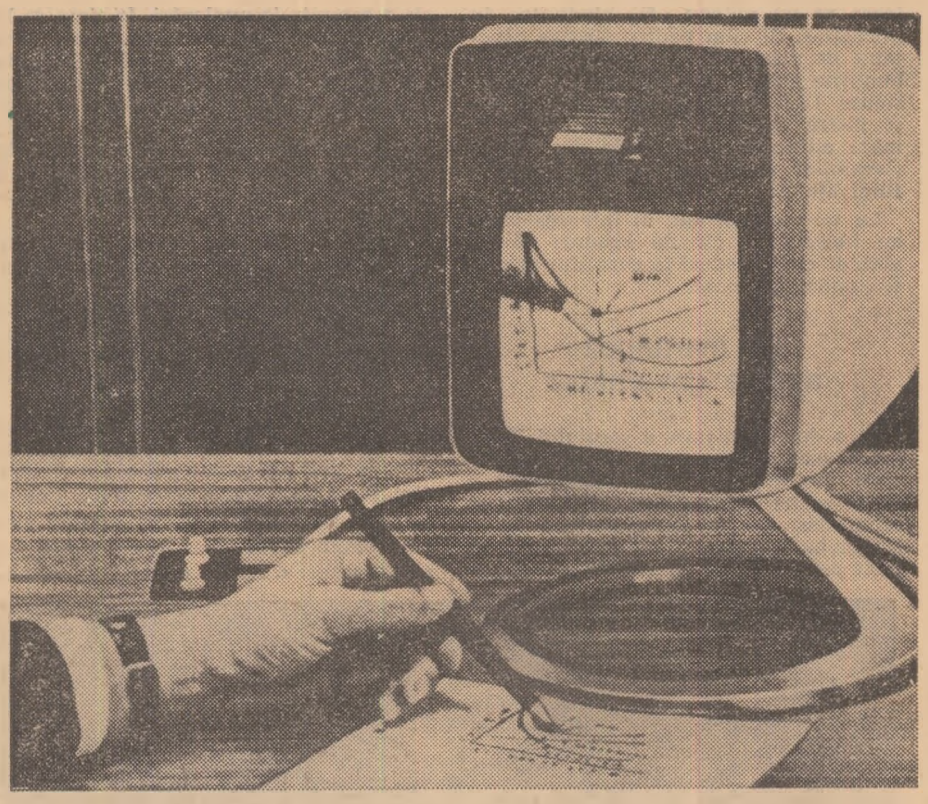

— Poftim soluţia mea, se aude o voce în receptor şi pe ecran apar nişte curbe complicate. Videotelefonul şterge distanţele dintre oamenii de ştiinţă.

CE SE DISCUTĂ

Tabloul energetic al lumii

Producţia de energie electrică a lumii creşte într-un ritm mediu anual de 8 la sută şi a atins în 1967 aproape 4 trilioane de kWh. În acelaşi timp se observă mari schimbări în balanţa mondială a resurselor de energie şi combustibili. De la începutul secolului acestea au sporit de la 1 322 milioane tone la 6 235 milioane tone combustibil tradiţional în 1965. Coeficientul huilei a scăzut de la 57,6 la sută la 36,5 la sută, în timp ce acela al petrolului a crescut vertiginos de la 2,3 la sută la 32,1 la sută, iar acela al gazelor naturale de la 0,9 la sută la 15 la sută. Energia hidraulică care, cu un coeficient de 0,3 la sută la începutul secolului, n-avea aproape nici o importanţă practică constituia, în 1965, 6,5 la sută din totalul energiei mondiale, cifră în care era inclusă şi noua sursă, energia atomică.

A VII-a Conferinţă mondială a energiei, întrunită la Moscova între 20 şi 24 august, a dezbătut situaţia tuturor resurselor energetice existente, mijloacele şi perspectivele lor de utilizare. Raportul general, ţinut de acad. Alexandrov, directorul Institutului de energie atomică „Kurceatov", s-a ocupat de energia viitorului, energia atomică. Căci, cu toate că în momentul de faţă resursele nucleare nu permit să se acopere decît 1 la sută din consumul mondial de energie, e evident că avem de a face cu un embrion al unei tendinţe hotărîtoare. De altfel chiar de acum, a remarcat raportorul, „sabia lui Damocles a lipsei de resurse energetice care ameninţa omenirea într-un viitor apropiat a fost făcută inofensivă pentru un răstimp practic nelimitat".

Există mai multe teorii asupra utilizării energiei rezultate din dezagregare. Cu toate acestea, toate centralele atomice aflate acum în funcţiune se întemeiază pe dezagregarea uraniului-235 şi pe utilizarea într-o foarte mică măsură, circa 1 la sută, a uraniului-238. Această situaţie se va menţine neschimbată — a apreciat acad. Alexandrov — încă zece sau douăzeci de ani. Tot el a arătat, însă, că resursele de uraniu-235 sînt departe de a fi hotărîtoare în balanţa resurselor energetice mondiale. Rezervele sale se pot dovedi neindestulătoare în condiţii de dezvoltare impetuoasă a energeticei atomice. Viitorul va fi de aceea al reactorilor-multiplicatori, funcţionînd cu neutroni rapizi şi utilizînd o mare parte de uraniu-238. Numai trecerea la acest tip de reactori — a afirmat acad. Alexandrov — va face să se poată vorbi de resurse energetice realmente inepuizabile.

Pe măsură ce energia atomică va deveni astfel din ce în ce mai ieftină, aplicaţiile ei vor trece şi în alte domenii decît în acela al electricităţii. Utilizarea ei va deveni raţională pe două treimi din suprafaţa globului. În afară de posibilităţile, deja evocate, deschise pentru soluţionarea problemei desalinizării apei de mare, energia atomică va putea fi utilizată la fabricarea de reconstituenţi metalurgici, în electrochimie, pentru obţinerea de produse chimice ieftine etc., etc.

MIJLOACE DE INFORMARE

Ziarele sînt expediate prin fototelex

— Aici Moscova, aici Moscova... Mă auziţi bine ? Putem începe ? Răspunsul vine din Extremul Orient : — Aici Habarovsk... Aici Habarovsk... Se aude bine... Puteţi transmite.

Celula fotoelectrică începe să clipească luminos, primele semnale — bi-bi-bip — rup tăcerea nopţii şi ziarul soseşte prin fototelex.

În douăsprezece puncte ale U.R.S.S. conţinutul „Pravdei" este transmis astfel şi tipărit local de ani de zile. Alte opt puncte vor începe să-l primească în acelaşi fel pînă în 1972. Peste opt ani numărul centrelor de recepţie va spori la patruzeci şi cinci.

La sfîrşitul lui iulie, Leningradul a sărbătorit a o mie cinci suta transmisie. Cu acest prilej, în amîndouă tipografiile s-au ciocnit paharele... Cît de depărtate par timpurile cînd ziarele erau expediate, de pildă, cu transsiberianul. Dar nici avionul cel mai modern nu mai poate face faţă cerinţelor unei informări rapide. Între Moscova şi Vladivostok sînt 13.000 de kilometri. Şi sînt multe zile cînd, din cauza vremii nefavorabile, cursele de avioane sînt întrerupte. Prin fototelex ziarele vor putea fi însă trimise în trei minute fără ca expeditorii să se ridice de pe scaun...

Performanţa apare cu atît mai remarcabilă cînd ştim că în Statele Unite se realizează astfel de transmisiuni numai pînă la 7.000 de kilometri şi în condiţii care sînt departe de a fi perfecte, iar în Japonia numai pînă la 700—800 de kilometri, ceea ce — la scara mondială — poate trece acum drept o înfăptuire „provincială".

Dar distanţa e numai una din piedicile care trebuie învinse. Durata transmisiei e alt factor important de care trebuie să se ţină seama. Instalaţiile cele mai lente au încă nevoie de 26—27 de minute spre a transmite o pagină de ziar. De pe acum există însă în funcţiune şi altele cărora le ajung doar cinci minute pentru acelaşi lucru. Iar pînă în 1970 se va ajunge, se crede, la cele trei minute amintite.

În centrele de recepţie, telefotografia trebuie numai mărită, turnată în plumb şi transmisă rotativelor. În felul acesta cetăţenii din Vladivostok, Irkutsk sau Novosibirsk pot citi ziarele centrale în acelaşi timp cu locuitorii Moscovei.

Ocupat

reportaj

PRIMELE CRUCI ALE TRIUNGHIULUI GALBEN

Aventuri, drame şi afaceri printre recife de corali

Dacă de la Jacksonville, pe ţărmul nordic al golfului Mexic, se trage o linie pînă la Cabo Frio, la extremitatea estică a Americii de Sud, iar Cabo Frio e unit cu insula Cocos din Oceanul Pacific, şi aceasta din urmă cu Jacksonville, pe harta emisferei vestice ia naştere un triunghi, numit de veacuri triunghiul aurului sau triunghiul galben. Un triunghi care a înscris în istorie o cumplită tragedie, ce n-a luat încă sfîrşit.

Timp de două secole, din 1550 pînă în 1750, în fiecare primăvară plecau din Lumea Nouă spre Spania două flote de cîteva zeci de galioane escortate de fregate înzestrate cu un mare număr de tunuri. Navele transportau prăzi capturate în America de conchistadori. În cursa-i transatlantică prima flotă, numită **Flota argintului**, naviga de-a lungul Antilelor Mari, lăsînd în urmă, la babord, Puerto-Rico, Espanola şi Cuba, ca să ajungă la Veracruz. Acolo, galioanele erau încărcate cu argint şi cupru extrase din minele mexicane, cu tutun, zahăr, indigo etc.

Cealaltă flotă, **Flota aurului**, după ce trecea pe lîngă Antilele Mici şi ocolea insula Grenada, înainta de-a lungul ţărmului nordic al Americii de Sud ca să ancoreze în portul Cartagena, de pe coasta actualei Columbii. După ce era descărcată de mărfurile pe care le avea la bord, **Flota aurului** pornea spre Puertobelo unde o aştepta aurul din minele peruviene. Apoi cele două flote se întîlneau la Havana şi în ziua hotărîtă de guvernator ridicau ancorele şi porneau spre Spania.

Drumul la întoarcere, mai cu seamă începutul lui, era extrem de greu şi de primejdios. Multă vreme marinarii spanioli n-au putut înţelege caracterul complicat al curenţilor din apele Lumii Noi, iar ţărmurile stîncoase ale insulelor Bahamas, recifele de corali răsăritene din Florida Keys, barierele de recife estice din insulele Bermude, limbile de nisip ale capului Fear şi capului Hatteras erau ultimul liman al multor galioane încărcate ochi cu aur şi argint...

Veştile despre fabuloasele bogăţii care se scurgeau spre Spania din Lumea Nouă au stîrnit invidia multor monarhi din Europa. Regele Francisc I al Franţei a fost cel dintîi care n-a putut rezista tentaţiei. Cu ştirea şi ocrotirea lui, piraţi francezi au trecut la acţiune în Marea Caraibilor. După cîteva atacuri extrem de îndrăzneţe asupra porturilor din Espanola, Jamaica şi Cuba, ei au capturat la intrarea în Atlantic cîteva corăbii spaniole care transportau comorile ultimelor căpetenii ale aztecilor şi incaşilor: Montezuma şi Cuauhtemoc. „Încărcătura — scria un martor ocular şi în acelaşi timp participant la luptă — depăşea ca valoare tot ceea ce se transporta în vremea aceea pe mare... Smaralde mari cît pumnul, aşezate în formă de piramidă, vase de aur şi argint, puzderie de inele şi coliere, măşti de aur, odăjdii preoţeşti împodobite cu aur, un uriaş şarpe de argint, vesminte atît de măiestrit lucrate din pene de păsări multicolore încît păreau croite din cea mai fină mătase, mii de plăci de aur şi sumedenie de obiecte de o inestimabilă valoare artistică". Şi aceasta era încărcătura unui singur vas !...

Dar să ne înţelegem, nici Anglia nu stătea cu braţele încrucişate. Corsari ai coroanei britanice, în frunte cu Francis Drake, terorizau literalmente litoralul spaniol al Americii. Veniturile anuale ale piraţilor se cifrau la milioane de ducaţi de aur. Curînd „piraţii regali" au fost înlocuiţi de **buccaneeri şi flibustieri** din Tortuga, Bahamas şi alte insule din Marea Caraibilor — ocnaşi evadaţi, foşti contrabandişti, indieni săraciţi, care nu mai puteau răbda jugul spaniol.

Mare parte din aurul şi obiectele preţioase capturate de la spanioli rămînea în această regiune. Cîteodată, însă, unele căpetenii de piraţi şi **flibustieri** izbuteau să pună mîna pe bogăţii fabuloase ce nu puteau fi cheltuite în întregime. Şi cum pentru fiecare căpetenie de piraţi orice zi putea fi ultima, bunurile jefuite erau îngropate în locuri sigure. Lăzi, saci de piele şi vase cu aur şi pietre preţioase erau îngropate la mare adîncime în insulele din Marea Caraibilor, pe ţărmul Floridei şi al Golfului Mexic.

La un moment dat, în întreaga lume au început să circule zvonuri că pe glob ar exista locuri în care sînt ascunse comori fabuloase.

Un marangoz ajunge guvernator

În a doua jumătate a secolului XVII un marangoz american, pe nume William Phipps, descoperi întîmplător o hartă veche care indica locul unde se scufundase un galion încărcat cu aur; scufundarea se produsese atît de repede încît piraţii nu avuseseră timp să-l jefuiască. Phipps plecă în Anglia şi propuse ducelui Albermarle să participe la operaţia de ridicare la suprafaţă a galionului. Ducele îl prezentă pe Phipps regelui Carol al II-lea; impresionat de relatările dulgherului despre comorile din insulele Bahamas, Carol hotărî să trimită o expediţie în Marea Caraibilor, numindu-l pe Phipps comandantul fregatei **Algier Rose**.

Phipps căută timp de cîteva luni galionul scufundat. Între timp, **Algier Rose** îşi terminase proviziile, mulţi marinari fuseseră ţintuiţi la pat de scorbut şi de alte boli. Phipps era în primejdia de a fi linşat, aşa încît trebui să se întoarcă cu fregata în Anglia.

O dată ajuns în ţară, se înfăţişă din nou protectorilor lui, dar de data aceasta nu singur, ci însoţit de un marinar din insulele Bahamas, John Smith. Insularul jură că în urmă cu cîţiva ani văzuse de la bordul unei bărci un galion scufundat. Prin numeroasele crăpături din cala vasului care zăcea printre recife de corali se zăreau strălucitoare obiecte din aur şi argint... Phipps izbuti să-şi convingă din nou comanditarii. Şi, echipînd două corăbii, porni spre Bahamas spre a cerceta sistematic, cu ajutorul unor scufundători indieni, recifele de corali ale insulelor.

Trecură zile, săptămîni, luni, ba chiar un an, dar nici urmă de galion. Phipps se dădu bătut. Îi chemă în cortul lui pe ofiţerii expediţiei şi le anunţă intenţia de a renunţa la explorări. În timp ce le aducea la cunoştinţă acest lucru, izbi întîmplător cu piciorul în pămînt. Şi, de sub picior, se rostogoli o bucată de coral, de o formă surprinzător de regulată. Spărgînd fragmentul de coral, cei de faţă găsiră înăuntru o cutiuţă de lemn. Sugrumat de emoţie, Phipps o deschise: din cutiuţă se revărsară monede de aur şi argint.

După trei luni, la bordul fregatei se aflau peste treizeci de tone de argint şi aur în lingouri şi monede.

Succesul dobîndit de Phipps, care-i aduse titlul de cavaler, postul de guvernator regal al Noii Anglii şi 75.000 de lire sterline, a constituit începutul febrei aurului în Marea Caraibilor.

Apoi, la zvonurile despre bogăţii şi comori fabuloase s-a adăugat legenda cum că galbenii puteau fi obţinuţi fără risc. Nu e neapărat nevoie să ataci nave străine, să-ţi vîri gîtul în ştreang sau să-ţi expui capul gloanţelor ! E deajuns să descoperi o hartă, o hartă asemănătoare cu aceea pe care a avut-o Phipps !

Şi, curînd, au început să se găsească hărţi cu duiumul. „Autentice", „piraterești", pe pergamente sigilate cu ceară, împînzite cu mîzgălituri şi întărite cu semnături înroşite de sînge.. În scurt timp se numărară cîteva sute.

Cezar cel Negru şi Billy-Picioare Strîmbe

Cu timpul escrocheriile cu hărţi „vechi" s-au transformat în business.

În 1950, după lectura cîtorva romane sîngeroase despre aventuri piraterești, juristul Ralph Odam din oraşul Tampa din Florida a hotărît că-i venise şi lui vremea să se ocupe de comorile îngropate şi date uitării. Spre deosebire, însă, de căutătorii de comori care-şi riscaseră totul, inclusiv viaţa, pentru aur, întreprinzătorul jurist hotărî să investească cît mai puţin în această operaţie.

Şi pe piaţa căutătorilor de comori apăru, într-un mare număr de exemplare, o hartă multicoloră, cu un titlu elocvent: „Hartă autentică a comorilor piraterești, pierdute sau ascunse în pămîntul şi în apele Floridei". Preţul: un dolar. Numai cu un dolar puteţi dobîndi „comorile fabuloase ale piratului William Rogers, poreclit Billy-Picioare Strîmbe"; „comoara piratului John Rockham (lingouri de aur şi dubloni spanioli) spînzurat la Port Royal"; „fabuloasele comori îngropate de Gasparilla (Cezar cel Negru) şi de alţi piraţi faimoşi sau oameni cinstiţi care au lăsat în urma lor bogăţii estimate acum la 165 000 000 dolari".

După cîţiva ani, un anume domn Koffman a înfiinţat la New York o „Asociaţie de explorare" şi a tipărit un „Atlas al comorilor" ! „Vreţi să descoperiţi comori ? — întreba mister Koffman — Foarte bine, dar înainte de toate trebuie să vă procuraţi hărţi. Cumpăraţi „Atlasul comorilor" ! Preţul zece dolari. Hărţile sale indică locurile în care au fost scufundate 3 047 de nave încărcate cu comori... Oricare dintre ele poate fi a dv. S-ar putea ca una dintre hărţi să vă poarte noroc..."

Mister Koffman n-a încercat să-i ducă de nas pe căutătorii de comori cu atribute pseudoromantice: cranii cu oase încrucişate, vechi desene piraterești cu galioane şi atacuri pe mare — ci a scris negru pe alb: „Am avut la dispoziţie însemnări păstrate de Congresul S.U.A., Arhiva naţională, Departamentul comerţului, Direcţia pazei de coastă a S.U.A., Serviciul meteorologic, Departamentul transportului al Canadei..."

Dl. Koffman a însemnat pe hărţi cîte o cruciuliţă, ştiind că acest semn va trezi în inimile unora speranţa că ar putea descoperi bogăţii fabuloase. Orbiţi de această speranţă, ei nu-şi vor da seama că cruciuliţa indică pe hartă o regiune care ar fi putut cuprinde toată **Flota aurului**, că practic e imposibil să descoperi pe o suprafaţă atît de întinsă scheletul unei corăbii distruse şi acoperite cu nisip, cu o lungime de numai circa zece metri (şi nu numai s-o depistezi dar s-o şi cureţi de nisipul depus timp de secole, să ajungi în cală, să pătrunzi în ea şi să găseşti aurul, dacă acest metal preţios a existat cîndva acolo şi n-a fost luat de curent).

O dată cu apariţia „Atlasului comorilor" asupra insulelor şi a coastelor „triunghiului galben" s-a abătut o nouă febră a căutătorilor de aur. Roboţi subacvatici, scufundători, şalupe, sonde magneto-electronice, telecamere submarine şi alte asemenea accesorii moderne ale căutătorilor de comori din Asociaţia domnului Koffman. Instructori speciali ai Asociaţiei dădeau asigurări că în cîteva zile îi pot învăţa pe amatori cum să folosească ustensilele de scufundare şi să caute aur pe fundul mării. Experţi ai Asociaţiei dădeau sfaturi cu privire la instalarea de tabere în junglă şi pe stîncile de pe coastă, iar în schimbul a cîţiva dolari descifrau hărţi piraterești.

Şi din nou s-au găsit oameni dispuşi să pornească în necunoscut, unde fie că se ruinau complet, fie că mureau asfixiaţi în timpul scufundărilor sau dispăreau fără urmă în junglă. Cei dispăruţi erau înlocuiţi de alţi înflăcăraţi de o speranţă dementă, pe care nu le-o putea stinge nimeni şi nimic. Deşi ar fi fost de aşteptat ca trista poveste a căutătorilor de comori din „Triunghiul galben" să-şi facă în sfîrşit efectul asupra celor stăpîniţi de himera aurului, aducîndu-i la realitate. Din clipa cînd primii galbeni s-au rostogolit din cala primului galion scufundat în apele „Triunghiului galben" au trecut aproape cinci sute de ani. Căutătorii de comori au fost numeroşi; cîteva mii. Dar foarte puţini dintre ei au izbutit, şi numai întîmplător, să găsească comori în locul indicat pe hărţi cu cruciuliţe. Conform unor calcule foarte sumare, de fiecare norocos s-au săpat zece morminte.

Şi totuşi în momentele, destul de rare, cînd începe să circule cîte o ştire senzaţională despre vreo comoară descoperită întîmplător, cînd se numără dolari şi lire ajunse în mîinile unor norocoşi, puţini îşi amintesc de crucile de lemn înnegrite de vreme înfipte la capul celor înmormîntaţi, în locurile însemnate pe hărţi cu cruciuliţe...

L. Skriaghin

PORTRET

„Am văzut concertul de Brahms"...

Încercarea de a schiţa un portret al lui Richter poate părea inutilă. Ce să mai spui despre el acum, cînd e cunoscut pe toate continentele, cînd e ascultat cu religiozitate în cele mai mari săli de concerte, cînd nimeni nu mai contestă că domină arta interpretativă, cînd specialiştii au renunţat să se mai întrebe dacă e clasic sau romantic, filozof sau poet, dacă autorul lui preferat e Beethoven sau Prokofiev, înlocuindu-l pe limitativul „sau" („Acest cuvînt mic care-i reduce pe oamenii mari" — cum bine a spus un publicist) cu „şi"...

Un meloman a făcut o experienţă concludentă : a invitat cîţiva prieteni la o seară de muzică şi le-a oferit trei înregistrări noi, toate lucrări pianistice. Oaspeţii nu s-au îndoit nici o clipă că au de-a face cu trei pianişti diferiţi

Mîinile lui Richter

şi s-au lansat în presupuneri :

— Cred că Haydn a fost interpretat de...

— Cred că Schumann a fost interpretat de...

Gazda îi asculta şi zîmbea în colţul gurii. Numai ea ştia că în toate trei cazurile la pian era unul şi acelaşi om : Sviatoslav Richter. Pentru că aşa e Richter : cînd îl interpretează pe Haydn, nu seamănă cu Richter care îl interpretează pe Schumann. Totul se transformă : pianul, sunetul, expresia, coloritul, maniera, Richter însuşi se transformă. Şi atunci mai poate încăpea „sau" ? N-au dreptate cei care susţin că Richter poate cînta tot : de la preludiile şi fugile lui Bach pînă la preludiile şi fugile lui Şostakovici ? Că nu există epocă, stil, gen care să nu-i fie accesibile ? Că mişcîndu-se în timp şi în spaţiu el se simte pretutindeni acasă ? N-avea dreptate marele pedagog Neuhaus cînd spunea că universalitatea pianistului este o supremă cucerire a artei ?

Numele lui Neuhaus — fiindcă l-am amintit — e legat de o perioadă mai puţin cunoscută din biografia lui Richter : începutul. Ceea ce astăzi ştie toată lumea a venit mult mai tîrziu. Iată, deci, că totuşi se mai poate spune ceva despre el ; să ne grăbim să o facem.

Cum se pregăteşte un pianist ? Întrebarea ar putea părea superfluă, dar în cazul lui Richter ea are un rost. Şcoala de muzică şi conservatorul sînt cele două etape obligatorii la capătul cărora se deschid uşile sălilor de concert. Richter n-a făcut şcoala de muzică, iar la conservator a învăţat altfel decît ceilalţi. Bazele artei interpretative le-a deprins de la tatăl lui, organistul şi pedagogul Teofil Richter. De la şcoala de muzică a fugit după o săptămînă şi nu s-a mai întors niciodată. Motivul poate părea paradoxal : copilul era prea înzestrat ! Ameţit de atîtea chemări, nu ştia căreia să-i răspundă. Adora opera, scria drame, desena, organiza reprezentaţii de teatru, visa să devină dirijor. Ezitările, oscilările, căutările au durat pînă la 22 de ani. La începutul celui de al treilea deceniu de viaţă, corepetitorul Sviatoslav Richter — un tînăr slab, osos, cu frunte bombată şi ochi albaştri — s-a prezentat la Heinrich Neuhaus şi l-a rugat să-l audieze. Neuhaus s-a informat ce studii de specialitate are şi a aflat cu uimire că pînă la vîrsta aceea nu făcuse mai nimic. Sceptic în privinţa şanselor acestui tînăr lipsit de o pregătire muzicală sistematică, a acceptat să-l asculte. Richter s-a aşezat la pian şi a început să cînte. În jumătate de oră Neuhaus era edificat. L-a întrerupt şi a spus unui coleg :

— E un muzician genial...

La conservator, cum am spus, n-a studiat ca ceilalţi. Despre această perioadă Neuhaus avea să-şi amintească mai tîrziu :

„Trebuie să recunosc sincer că n-am avut ce-l învăţa pe Richter în accepţia obişnuită a cuvîntului. Faţă de el am avut întotdeauna doar un rol de consilier".

În această mărturisire este multă modestie, dar şi mult adevăr. Candidatul se prezentase la profesor cu un bagaj excepţional, care se cerea numai pus în ordine.

Despre talentul neobişnuit al lui Richter s-a scris mult. Dar tot Neuhaus l-a explicat cel mai bine, arătînd că unul din secretele lui Richter rezidă în facultatea de auz şi de văz la fel de dezvoltată. Dacă în mod obişnuit spunem ureche de muzician şi ochi de pictor, în cazul lui Richter se poate spune şi invers : ochi de muzician şi ureche de pictor (à propos : Richter pictează ca un profesionist şi este înzestrat cu un dezvoltat simţ al cuvîntului. Tot ce iese de sub condeiul lui e foarte bine scris). Această neobişnuită îmbinare a fost subliniată de cronicarii italieni cu prilejul recentelor concerte susţinute de pianist la „Scala" din Milano :

„Mulţi au ascultat Concertul nr. 2 pentru pian şi orchestră de Brahms, dar nimeni încă n-a VĂZUT acest concert : Richter face sunetul VIZIBIL..."

I. S.

CINEMA

Anotimpul nunţilor

O străveche tradiţie populară a făcut din toamnă anotimpul nunţilor. În această alegere e un rost adînc : oamenii au cules rodul muncii şi pot în sfîrşit să se bucure în linişte de toate împlinirile. Zvonul de petrecere stăruie asupra satelor.

La fel, cu zvon de veselie, începe şi filmul cineaştilor V. Goviada (scenariu) şi B. Iaşin (regie). Marinka aşteaptă cu nerăbdare ziua nunţii ei, Nataşa de asemenea. Ea se întîlneşte serile cu Mişa Naida şi amîndoi visează cu ochii deschişi la fericirea care îi aşteaptă. Dar nu o mai apucă. Sunetul dureros al dramei irupe în fondul sonor optimist : Mişa dă peste o mină rămasă de un sfert de secol în pămîntul frămîntat de război şi explozia îl face bucăţi. Nataşa rămîne văduvă înainte de a fi fost nevastă.

Dar drama are implicaţii mai adînci : Nataşa aşteaptă un copil şi vrea ca el să poarte numele tatălui său. E hotărîtă să nu se lase pînă nu capătă acest drept. În drum întîlneşte tot felul de oameni — bănuitori şi încrezători, răi şi buni, indiferenţi şi inimoşi, se ciocneşte de prejudecăţi, de psihologii inerte. Cea mai dureroasă lovitură i-o dau chiar părinţii lui Mişa :

— De unde ştim noi că e copilul bălatului nostru...

Pe urmă, însă, vine pe lume pruncul şi Nataşa înţelege că nu-i mai trebuie nimic, că tot sensul vieţii ei se concentrează acum în mica făptură care oricum se va numi ca tatăl lui necunoscut : Mişa.

Valentina Telicikina în rolul Nataşei

Această poveste tristă care, fireşte, pe ecran nu va fi atît de liniară ca în sumara noastră relatare, se sprijină pe umerii tineri ai actriţei Valentina Telicikina, cea mai recentă revelaţie a cinematografiei sovietice. Ea a fost descoperită de Serghei Gherasimov şi distribuită efectiv după primele cuvinte mai mult bîiguite decît spuse de necunoscuta foarte emoţionată (pe atunci Valentina era încă studentă la Institutul de Cinematografie) într-un rol pentru care fuseseră respinse zeci de candidaturi : nostima, sincera, stîngacea şi entuziasta Valea, secretară-dactilografă în redacţia filmului „Ziaristul".

După prezentarea filmului, nici o cronică n-a trecut cu vederea personajul Valentinei Telicikina. Iar Philippe Leroy, „profesorul" ingenios al celor „Şapte oameni de aur", a declarat cu o înflăcărare autentic franceză că „Jocul Valentinei Telicikina este teribil de interesant, pur şi simplu fantastic".

ACTORI ŞI ROLURI

Vedete care revin

● **Mae West, faimoasa actriţă americană care în deceniul al patrulea a fost în S.U.A. simbolul viu al sex-appeal-ului, va fi una dintre interpretele „Satyriconului", noul film al lui Fellini. Alături de Mae West, care azi are 75 de ani, vor mai juca încă două glorii septuagenare : Jimmy Durante şi Groucho Max, singurul în viaţă dintre cei trei fraţi Max, precum şi multe glorii tinere şi foarte tinere : Anna Magnani, Alberto Sordi, Danny Kaye, Ugo Tognazzi, Renato Rascel, Pierre Clementi. Muzica uşoară îşi dă şi ea partea ei de contribuţie prin Mina şi cuartetul The Beatles.**

● **După ce cîţiva ani a respins toate propunerile, o altă actriţă americană, Olivia de Havilland, a acceptat să se întoarcă pe ecran. Va fi una dintre protagonistele filmului „Aventurierii", care se realizează în Italia sub bagheta regizorului englez Lewis Gilbert. Surpriza este cu atît mai mare cu cît Olivia de Havilland a primit un rol total diferit de personajele pure, oneste şi modeste interpretate pînă acum : rolul unei femei viciate, măritată cu un rege al petrolului din Texas, care se consolează în braţele unui tînăr sudamerican. Tînărul va fi Bekim Fehmiu, actorul revelat de filmul iugoslav „Am întîlnit şi ţigani fericiţi".**

(După „Sovetski ekran")

MUZEE

Gioconda s-a mutat

Reorganizarea marelui muzeu parizian Luvru e un subiect mult discutat în cercurile artistice. Care-i semnificaţia acestei măsuri ?

După război, cînd tablourile s-au înapoiat din exilul provincial unde fuseseră puse la adăpost de bombardamente şi „admiraţia" prea entuziastă a ocupanţilor nazişti, ele au fost aranjate în sălile celebrului muzeu pe criteriul afinităţii de stil, nu pe şcoli. Galeria Mare de la parter a fost afectată capodoperelor italiene, în frunte cu Gioconda lui Leonadro da Vinci, şi diferitelor lor ramificaţii : El Greco îi prelungea spre Spania pe pictorii veneţieni, francezii Georges de la Tour şi Le Nain ilustrau influenţa lui Caravaggio ş.a.m.d. În felul acesta erau puse în evidenţă marile curente europene, încercîndu-se o unitate în diversitate. Dar rămînea inconvenientul dispersiunii şcolilor, care îl transforma pe vizitatorul dornic de o imagine de ansamblu într-un adevărat maratonist.

De aici a pornit programul de reorganizare, care urmăreşte o distribuire mai raţională a operelor expuse. Respectîndu-se ordinea cronologică în toate secţiile, vizitatorilor li se oferă azi un itinerar logic în locul dispersării care îi obliga la deplasări continue de la un capăt la altul al muzeului.

Parterul, unde se află Galeria Mare, a fost dedicat în întregime şcolii franceze, a cărei istorie poate fi urmărită fără întrerupere de la primitivi pînă la impresionişti (exclusiv, ei avînd un muzeu aparte). Este o desfăşurare în timp şi în spaţiu realmente impresionantă. Trebuie subliniat, însă, că deşi prin forţa împrejurărilor e cel mai bine reprezentată, pictura franceză nu constituie un exemplu izolat. Luvrul e singurul muzeu în care se poate face demonstraţia unei continuităţi fără egal a picturii europene.

Dar unde s-a mutat Gioconda ? Enigmatica Mona Lisa şi celelalte capodopere străine beneficiază de aceeaşi prezentare raţională, cronologică şi unitară. Secţia italiană începe în Galeria Mare cu Cimabue şi Giotto, pentru a continua în fosta sală Van Dyck cu preţioasele piese din colecţia lui Francisc I (Gioconda, Rafael, Tizian, Correggio) şi în galeria Medici. Şcoala spaniolă este găzduită în Pavillion de Flore, şcolile nordice (Flandra, Olanda, Germania şi Anglia) în galeria din Curtea Pătrată etc.

Început sub Francisc I, extins de Caterina de Medici şi Henric al IV-lea, palatul Luvrului a fost terminat de Napoleon al III-lea, care i-a dat actualele dimensiuni. Multă vreme a fost reşedinţă regală. Cariera muzeistică şi-a început-o modest, abia în timpul Revoluţiei franceze, într-o aripă a clădirii. De acolo s-a extins mereu. Ultima cucerire este Pavillon de Flore.

S. Astahov

După natură
Desen de **V. Blankman**

ştiinţa

CHIMIE

Greşeala lui Lavoisier

Cu toţii ştiam că azotul e un gaz inert, care nu întreţine nici respiraţia, nici combustia. Cînd celebrul Lavoisier l-a numit aşa, combinînd cuvintele greceşti a care înseamnă „fără" şi zoos „vieţuitor", el s-a gîndit să sublinieze tocmai această caracteristică. Şi astfel, timp de aproape 200 de ani biologia a considerat că elementul cu numărul de ordine 7 nu poate fi asimilat, în forma în care se găseşte în aer, nici de om, nici de animale, nici de plante. Se ştia că plantele îl asimilează numai din sol, unde se află combinat sub formă de săruri solubile cu conţinut pildă, unele crisalide, precum şi pe plante superioare. La aceleaşi concluzii au ajuns, 12 ani mai tîrziu, şi savanţii americani G. Costa şi Allen. Dar descoperirea a fost recunoscută abia acum cîteva zile cînd, la Comitetul de Stat pentru descoperiri al U.R.S.S., a fost înregistrată sub următoarea formulă : „Au fost determinate proprietăţi pînă acum necunoscute ale animalelor şi plantelor superioare de a asimila din atmosferă azotul de care au nevoie pentru o activitate vitală normală".

Subliniem că ipoteza lui M. I. Volski a fost confirmată şi de experienţe cu

Şi copacii asimilează azotul direct din atmosferă

de azot, iar animalele şi-l procură o dată cu hrana. Aşa se credea pînă acum.

Zilele trecute, însă, s-a aflat că cercetătorul sovietic prof. M. I. Volski a rupt din numele compus al azotului litera a, despre al cărei sens am pomenit mai sus, lăsîndu-i numai partea care îl recomandă, contrar vechilor teorii, ca „vieţuitor", dătător de viaţă.

Totul a pornit de la o întrebare. Acum circa două decenii M. I. Volski s-a întrebat cum e cu putinţă ca natura să fi repartizat azotului, care reprezintă cum se ştie 78 la sută din volumul atmosferei terestre, rolul, mai mult decît modest, de „diluant" al oxigenului ? Poziţia ocupată de azot în atmosferă reiese limpede din următoarea comparaţie : cele 4 001 500 000 000 000 tone de azot din natură ar putea egala în greutate zece masive muntoase de talia Caucazului. Această situaţie contravine flagrant legii obiective a influenţei mediului înconjurător asupra organismului, şi-a spus savantul. Şi tot el şi-a continuat raţionamentul : e firesc oare ca în cursul evoluţiei lor milenare, fiinţele să nu fi învăţat să folosească azotul în forma în care pătrunde din abundenţă în organism o dată cu aerul inspirat ? Cu atît mai mult cu cît acizii nucleici şi proteinele care constituie temelia universală a vieţii pe Pămînt sînt de neconceput fără azotul combinat ?

Din 1946, cînd au început să-l preocupe aceste întrebări, prof. Volski a făcut nenumărate încercări de a afla dacă animalele şi plantele au capacitatea biologică obiectivă de a asimila azotul din aer. În căutarea răspunsului, el a hotărît să-şi verifice bănuielile pe embrionul de găină în diferitele stadii ale evoluţiei acestuia. Obiectul de studiu ales de savantul sovietic este foarte convenabil întrucît în timpul experienţelor embrionul nu are nevoie de hrană şi, prin urmare, sînt excluse erorile în calcularea cantităţii de azot pătrunse în organism. Din analiza rezultatelor dobîndite, a reieşit că cantitatea de azot din organismul puilor abia ieşiţi din ou este cu 3—10 la sută mai mare decît conţinutul de azot din ouăle neclocite. Or, se ştie că în timpul incubaţiei azotul ajunge în ou numai din atmosfera înconjurătoare. De aici se putea trage deci concluzia că în cursul evoluţiei embrionului, acesta asimilează azotul sub formă de gaz din aer. M. Volski a demonstrat cu prisosinţă acest adevăr. La care trebuie să mai adăugăm că savantul sovietic a obţinut rezultate similare şi pe alte organisme vii ca, de azot marcat, mai exact cu un izotop al azotului care a fost introdus într-o incintă ermetică. Studiind compoziţia proteinelor dintr-un embrion de găină care a trăit în aceste condiţii, cercetătorii au aflat invariabil în el azot marcat.

Care-i însemnătatea practică a cercetărilor profesorului Volski ? Ele vor îngădui oamenilor de ştiinţă să priveasca prin altă prismă rolul biologic şi fiziologic al azotului din atmosferă în evoluţia şi nutriţia animalelor şi organismelor vegetale şi vor contribui la soluţionarea unor probleme de importanţă vitală pentru agricultură. Pe alt plan, descoperirea dovedeşte că atmosfera optimă pentru navele cosmice este obişnuitul amestec de azot şi oxigen. Iar cînd specialiştii vor izbuti să combine, în condiţii normale, cu procedee ieftine şi în cantităţi mari, azotul din aer, vor putea spune că au rezolvat una din cele mai actuale probleme ale chimizării economiei.

GEOLOGIE

Omul roade solul ?

Măsurarea daunelor pe care omul le pricinuieşte mediului său ambiant nu este de fel uşoară — de multe ori din cauza lipsei de puncte de referinţă. Pe măsură, însă, ce metodele se perfecţionează, se vădeşte că această influenţă nocivă a omului se exercită chiar asupra unor fenomene care, la prima vedere, par cu totul străine de acţiunile sale.

Recent s-a încercat astfel a se determina evoluţia gradului de eroziune a solului într-o regiune atît de vechi locuită ca Italia centrală. Pentru a se stabili acest coeficient s-a procedat la trei ordine de măsurători : mai întîi asupra bazinelor actuale ale Tibrului, Onbronei şi Orgiei ; apoi asupra unor aşezări arheologice uneori cu vechimi de pînă la două mii cinci sute de ani ; în sfîrşit, în două lacuri unde se pot carota sedimente anterioare exploatării intensive a solului de către om.

Rezultatele sînt cît se poate de semnificative. Coeficientul pentru perioada cea mai apropiată de noi variază între 9 şi 73 centimetri la mia de ani. Pentru perioada pe care cercetătorii au numit-o „istorică", el variază între 20 şi 100 centimetri la mia de ani ; în timp ce pentru răstimpul dinaintea evidenţierii unor semne de vieţuire omenească acest coeficient este de numai 2—3 centimetri pe mileniu.

Această schimbare de ritm este extrem de evidentă mai cu seamă în jurul lacului Monterosi, la patruzeci şi unu de kilometri nord de Roma, porţiune de teren care n-a început a fi intens locuită decît din secolul II î.e.n., după construirea Viei Cassia. Prelevările făcute arată pentru acest moment o bruscă creştere a sedimentării în lac. Transformate în termeni de eroziune, cifrele obţinute dau un coeficient de 2—3 centimetri pe mileniu pentru mia de ani dinaintea secolului II î.e.n., iar apoi o creştere bruscă de pînă la 20 de centimetri pe mileniu care se menţine pînă în ziua de astăzi.

Dacă determinările amintite mai sus vor fi socotite ca avînd o valoare generală, va trebui să se admită deci că de la aşezarea omului solul se uzează în medie de zece ori mai repede decît înainte.

ETNOGRAFIE

De la pigmei la eschimoşi

O societate umană, preistorică, în măsura în care în cursul generaţiilor a populat acelaşi sol şi n-a suferit influenţa altor popoare, ajunge cu timpul prin experienţă la o stare de echilibru sub forma unui ansamblu structurat optim în ce priveşte adaptarea la mediu. O astfel de societate ar putea fi comparată cu un edificiu piramidal ale cărui etaje se condiţionează reciproc. Temelia o constituie regiunea geografică cu toate caracteristicile ei, care va condiţiona şi primul etaj, acela al formei de organizare a societăţii : grupată sau împrăştiată, nomadă sau sedentară, agricolă, pastorală, bazată pe vînătoare, cules sau pescuit. Al doilea etaj, condiţionat de primul, reprezintă sistemul familial (monogam, poligam, poliandru, patriarhal sau matriarhal) în funcţie de mobilitate, activităţile de procurare a hranei şi regimul de proprietate. După care urmează un al treilea etaj, al fenomenelor morale în funcţie de interesele grupului, şi un al patrulea reprezentînd mitul religios care le justifică şi le explică.

Astăzi e greu de găsit grupuri umane care să nu fi avut contacte culturale cu alţi oameni şi care să-şi fi conservat civilizaţia tradiţională datorită unor bariere naturale de netrecut. Şi totuşi mai există astfel de grupuri.

În torida Africă pigmeul se supune aceloraşi legi ca şi...

Drept exemple pot fi citaţi pigmeii africani izolaţi de jungla ecuatorială, aproape impenetrabilă şi eschimoşii canadieni feriţi de contacte prin fortăreaţa gheţurilor Arcticii. Două clime şi două aspecte geografice antagoniste, care au dat naştere la două structuri sociale opuse. Pînă de curînd, minusculii pigmei, subiect de nenumărate legende, erau prea puţin cunoscuţi. Vînători nomazi, culegători ai roadelor pădurii, ignorînd cele mai elementare tehnici, ei sînt adevăraţi oameni preistorici vii, a căror existenţă n-ar putea fi comparată decît cu aceea a oamenilor din Epoca Renului. Ei nu sînt negri adevăraţi şi, la fel ca hotentoţii şi boşimanii, oferă un straniu amestec de caractere rasiale, aşa încît specialiştii bănuiesc că ar fi produsul unei străvechi încrucişări între galbeni şi negri. Încorporaţi pădurii ecuatoriale ei au fost modelaţi după chipul şi asemănarea acesteia. Şi doar ei s-au putut adapta junglei încîlcite, fără de sfîrşit, impracticabile, în care alţii nu se încumetă să pătrundă. Lipsa anotimpurilor, înlocuite de o perioadă uscată şi una ploioasă, umiditatea permanentă, lumina soarelui atenuată de ecranul format de încîlceala lianelor, iată mediul în care, totuşi, pigmeii au reuşit să supravieţuiască, deşi în astfel de condiţii agricultura şi creşterea vitelor sînt cu neputinţă.

Sursele lor de existenţă sînt culesul produselor vegetale naturale, colectarea mierii sălbatice, a unor insecte şi mai ales vînătoarea, căci jungla mişună de animale. De aici derivă şi nomadismul care-i caracterizează, în veşnica lor căutare a hranei. Cu „uriaşii", negrii sedentari, nu iau contact decît împinşi de necesităţile trocului pe care-l fac pe muţeşte cu fildeş, carne afumată, piei şi latex. Experienţa a nenumărate generaţii l-a învăţat pe pigmei că un grup nu poate subsista decît în măsura în care îşi asigură un optimum numeric, care este de ordinul a patruzeci de inşi şi care reglementează perfect raporturile economice din sînul lui. De asemenea, datorită condiţiilor şi modului de viaţă ei sînt în mod necesar monogami şi monoteişti, ritualurile fiind nedespărţite de ideea predominantă a vînătorii. În acelaşi timp, mobilitatea lor şi eficacitatea vînătorii necesită o centralizare a puterii în mîna unui singur ins care este deopotrivă şeful clanului, preot, vrăjitor, judecător şi maestrul vînătorilor, dansurilor şi cîntecelor.

Cum e şi firesc, viaţa bazată numai

...eschimosul din Arctica acoperită de sloiuri.

pe pădure şi vînătoare le-a influenţat nu numai limbajul — vocabularul lor e foarte restrîns în ce priveşte noţiunile abstracte şi de o bogăţie surprinzătoare în desemnarea vegetalelor şi animalelor — ci şi preocupările artistice. Nomazi, ei nu pictează sau sculptează, ca ceilalţi negri, deoarece nu pot transporta produsele artei lor, în schimb sînt extrem de talentaţi la muzică.

Şi eschimoşii, descendenţi ai ultimului val migrator asiatic spre America, dovedesc o remarcabilă adaptare la mediu, la condiţiile arctice. Mediul lor, un imens teritoriu glaciar şi practic lipsit de vegetaţie, nu cunoaşte decît două anotimpuri : iarna şi vara, a căror durată variază în funcţie de latitudine. Aceste două anotimpuri diferă atît de mult unul de altul, încît pot fi conside-

tehnica

rate două „medii" distincte, a căror alternanță a avut drept rezultat alternanța, în cursul ciclului anual, a două civilizații și ele distincte : cea de vară, mai scurtă și activă și cea de iarnă, lungă, cu activitatea încetinită și sedentară. Ca și jungla, Arctica exclude orice posibilitate de agricultură sau creștere a animalelor. Așa încît, eschimosul a trebuit să devină în mod necesar vînător de animale marine — foci, morse, balene, urși albi — și pescar. Și a trebuit să-și organizeze în așa fel viața încît, într-un singur trimestru, să-și asigure hrana necesară în timpul lungii nopți polare. Odată cu căderea primelor zăpezi și formarea primelor ghețuri familiile, pînă atunci dispersate, pornesc spre satul de iarnă, alcătuit din iglu-uri, în care reiau viața familială, raporturile sociale, manifestările magico-religioase de tip șamanic, activitățile artistice ca sculptura în ivoriu și piatră, luptele sportive și manifestările artizanale.

Comparația între cele două civilizații atît de diferite, aceea a pigmeilor și eschimoșilor, dovedește în ce măsură, atît una cît și cealaltă, sînt condiționate de mediu. Mai de mult, cu prilejul unor expediții, o seamă de oameni de știință au încercat să-i facă pe pigmei a renunțe la viața lor nomadă, să-i sedentarizeze. Experiența nu a reușit, întrucît tot ce se structurase în mod logic de-a lungul secolelor s-a spulberat : subiecții au fost lipsiți de bucuria de a trăi și, în contact cu civilizația străină, și-au pierdut toate însușirile bune de odinioară. La fel s-au petrecut lucrurile și cu eschimoșii. Încît etnografii au ajuns la concluzia că ceea ce a fost construit în trei sau patru mii de ani nu poate fi modificat rapid, fără consecințe negative. Ei recomandă ca evoluția spre actuala civilizație să fie astfel organizată, încît să se producă într-un ritm de ajuns de lent, conform cu însușirile fiecăruia dintre aceste două popoare arhaice, și nu după normele civilizațiilor din Occident.

FIZIOLOGIE

De ce slăbesc cosmonauții

S-a constatat că în cursul zborurilor pe nave interplanetare, cosmonauții pierd din greutate. Aceste pierderi variază, în funcție de durata călătoriei, între 2 și 6 la sută din greutatea inițială. Iată cîteva exemple. După 0,1 zile de zbor, Iuri Gagarin a slăbit cu 0,5 kg., adică a pierdut 0,7 la sută din greutatea corpului său ; cosmonautul american Conrad care a zburat timp de opt zile a pierdut 5,5 la sută din greutatea corporală, adică 3,9 kg ; Valentina Tereșkova a slăbit în trei zile de zbor cu 1,9 kg, Gherman Titov și Nikolaev — cu cîte 1,8 kg. Cele mai multe kilograme le-a pierdut cosmonautul american Borman : 4,5 kilograme sau 6,2 la sută din greutatea corporală, e adevărat că în 13,8 zile de zbor.

Acestea sînt faptele. Dar ele trebuie să fie determinate de anumite împrejurări. Care anume ? Se pare că scăderea în greutate se datorește în primul rînd pierderilor de apă. Nu este însă vorba de o simplă deshidratare. Transpirația mai abundentă este determinată de acțiunea comună a mai multor factori. Astfel, costumul de scafandru etanș, de care cosmonautul nu se desparte zi și noapte, obligă pielea să elimine o cantitate mai mare de vapori și gaze. În aceste condiții, transpirația poate fi abundentă chiar la temperaturi mai scăzute.

În cursul experiențelor și antrenamentelor în vederea zborurilor cosmice s-a observat, de asemenea, că dacă omul stă mai multă vreme în stare de repaus în poziția culcat sau scufundat într-un lichid (stări care reproduc parțial acțiunile fiziologice legate de imponderabilitate) se înregistrează foarte adesea o secreție sporită de urină și în același timp scăderea greutății în primele 48 de ore. Explicația fenomenului ar putea fi dată de reglarea volumului de sînge care aprovizionează „centrul" de către niște receptori volumetrici despre care se spune că s-ar afla în venele mari ale cutiei toracice : cave și pulmonare. Dacă pierderea inițială în greutate, legată de circulația plasmei în organism, nu este compensată de apa consumată de cel în cauză, ne putem aștepta la restabilirea conținutului de apă al altor componente lichide ale corpului uman în cel mai rău caz după cîteva zile. Astfel, în timpul zborului de 14 zile la bordul navei „Gemini-7", cosmonauții Borman și Lovell au pierdut mult în greutate, primul 4,5 iar al doilea 2,9, dar fără a înregistra modificări în volumul sîngelui în circulație sau o creștere accentuată a volumului plasmei. Această situație s-ar putea explica prin pierderea apei din mediile lichide extra și, posibil, intracelulare ale organismului.

În condiții obișnuite, cînd organismul pierde un volum de apă egal cu 2—5 la sută din greutatea corporală, se recomandă recuperarea acestei pierderi. Pentru zborurile cosmice nu se fac însă recomandări întrucît scăderea în greutate poate fi și o reacție firească de adaptare caracterizată prin scurgerea sîngelui din membre, deci de la periferie. La revenirea pe Pămînt, sîngele se acumulează din nou în membre și cosmonauții dau semne de dezechilibru ortostatic — scăderea tensiunii arteriale la trecerea corpului din poziția orizontală în poziția verticală.

Nu s-a putut stabili încă dacă pierderea în greutate în cursul zborurilor cosmice are vreun efect negativ asupra organismului. Se știe, însă, că kilogramele pierdute sînt de obicei recuperate chiar din primele zile după încheierea zborului.

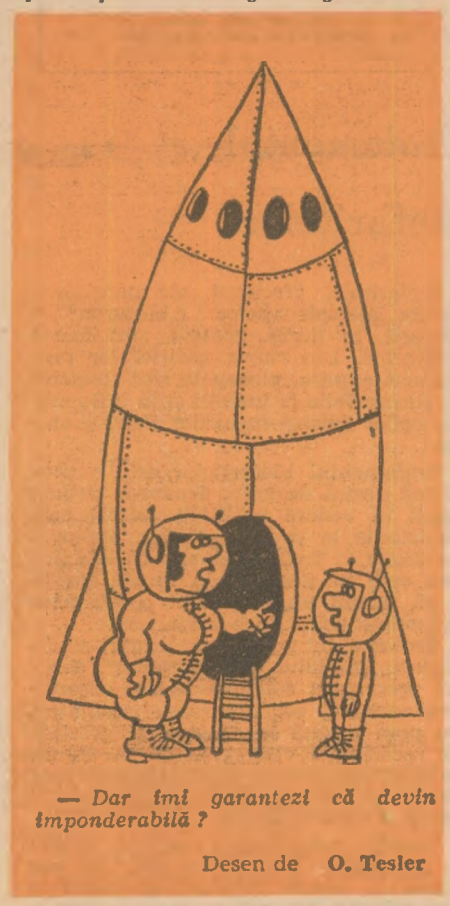

— Dar îmi garantezi că devin imponderabilă ?

Desen de **O. Tesler**

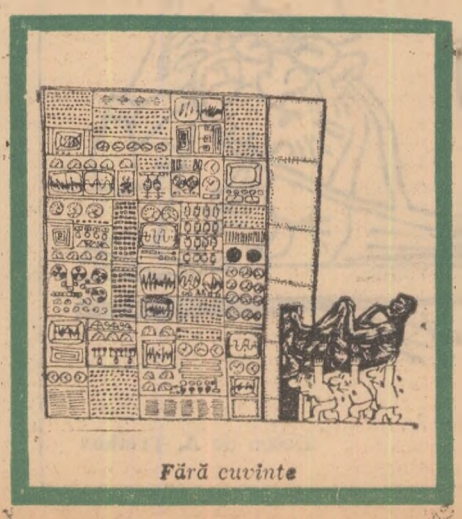

Fără cuvinte

ARHEOLOGIE

Începuturile roții

Roaba, căruța, bicicleta, trenul, automobilul, într-un cuvînt toate mijloacele de transport pe uscat și, în parte, avionul își datoresc existența unei invenții a cărei importanță nu poate fi supraestimată, căci fără ea nu s-ar fi ajuns probabil la civilizația modernă. Unde și cînd a apărut roata ?

Pentru a confecționa roți e nevoie de o materie primă corespunzătoare (la început lemnul) și de unelte cu care să poată fi prelucrată. Pentru a folosi roțile trebuie să existe un teren suficient de uniform și de ferm și un vehicul mînat de o forță mai puternică decît omul. Toate aceste condiții au fost întrunite acum 7 sau 8 000 de ani, într-o regiune care nu era nici deșert, nici stepă, poseda destule păduri și ai cărei locuitori se îndeletniceau cu agricultura, aveau topoare și tesle de piatră șlefuită, dar și de bronz și cupru, și domesticisera vitele cornute. Acolo pare să se fi născut roata cu peste 5 000 de ani în urmă.

Pe ce dovezi se bazează această afirmație ? Pentru arheologi lemnul este un material cum nu se poate mai prost, căci el nu rezistă decît într-un sol saturat cu apă sau, din contra, extrem de uscat. În condiții normale, descoperirea și recuperarea lemnului cu ocazia săpăturilor depind în egală măsură de noroc și de pricepere. De aceea cele aproape 50 de vehicule complete sau de roți confecționate în mileniul III î.e.n. și dezgropate în Asia și Europa reprezintă un record.

Primul vehicul cu roți cunoscut este cel figurat pe pictogramele din Uruk, oraș sumerian din sudul Mesopotamiei. Unele imagini ale acestei scrieri, socotită pînă acum cea mai veche din lume și datată de la sfîrșitul mileniului IV î.e.n., reprezintă săniile obișnuite pe care se trăgeau poverile. Pe altele, sub sanie sînt gravate două discuri, ca și cum ar fi vorba de simbolul unui car cu 4 roți. Începînd de prin 2700 î.e.n.

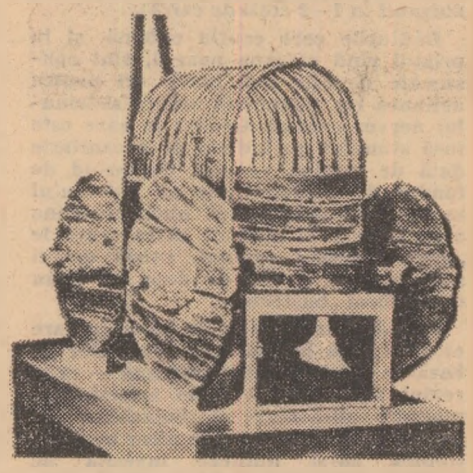

Carele găsite în lacul Sevan din Armenia sînt „noi" (1400 î.e.n.), dar seamănă perfect cu predecesoarele lor și au avantajul de a fi rămas intacte

se găsesc în Mesopotamia și mărturii concrete, căci sumerienii și vecinii lor își îngropau morții cu toate cele trebuincioase în viață. Carele aveau 2 sau 4 roți și erau trase de boi sau de măgari. Roțile, în formă de disc, constau din 3 sau mai multe scînduri îmbinate cu cepuri.

Pînă recent se credea că din această zonă, roata s-a răspîndit în Europa cu mult mai tîrziu. Descoperiri făcute însă în ultimele două decenii, cu deosebire cele din Uniunea Sovietică, au infirmat această părere. În peste 25 de morminte din Gruzia, Armenia și sudul R.S.F.S.R. s-au găsit vehicule datînd din anul 2 500 pînă în 1200 î.e.n. și acoperite uneori cu coviltire, ceea ce echivalează cu gradul de rafinament al unei limuzine actuale. Modele de roți din lut împing limita chiar pînă la 3000 î.e.n.

Dar restul Europei ce dovezi aduce ? Roți în chip de disc dintr-o singură bucată de lemn dezgropate în Olanda și Danemarca, asemănătoare celor aflate la nord de Marea Neagră și datînd de pe la finele mileniului III ; între cele două zone, care se află la peste 3500 km distanță, nu au fost date la iveală decît modele de roți și un model de car cu 4 roți. Acesta din urmă, găsit într-un cimitir de lîngă Budapesta, a fost atribuit culturii Baden care a înflorit între 2700 și 2300 î.e.n., adică în epoca cînd carele erau îngropate o dată cu morții atît în Mesopotamia cît și pe ambele versante ale Caucazului. Alte dovezi ale legăturii existente între Marea Nordului și cea Neagră sînt socotite a fi și cele peste 15 morminte din Ungaria, Polonia și R.D.G. conținînd resturile unor perechi de boi, deci animale folosite pentru tracțiune. Avînd în vedere dimensiunile mormintelor, se prea poate ca în ele să se fi aflat și vehicule, care fie că s-au descompus integral fără să lase urme, fie că au trecut neobservate cu ocazia săpăturilor. Toate aceste mărturii directe și indirecte ne dau imaginea unei Europe în care, de pe la 2500 î.e.n. și poate chiar mai devreme, transportul se efectua cu ajutorul vehiculelor cu roți de la Marea Neagră pînă la coastele Mării Nordului.

Ce concluzii se pot trage în legătură cu cele două chestiuni mai importante : unde s-a născut transportul pe roți și cum s-a răspîndit el ? Pare corect să se admită că roata a apărut într-o regiune foarte întinsă din Orientul Apropiat, care includea și Transcaucazia. Ca punct de plecare poate să fi servit un vehicul sumerian ușor, cu roți mici dintr-o bucată. Carul greu cu coviltir și roțile mari din trei bucăți a început probabil prin a fi construit altundeva, fiind introdus în Mesopotamia într-o versiune mai redusă, probabil și pentru a economisi lemn. Dacă în Europa au ajuns chiar care sau numai meșteșugul lor, nu se știe. În orice caz răspîndirea a fost rapidă și ruta urmată trebuie să fi trecut prin Ucraina, România (peste munți sau pe la Porțile de Fier) și Ungaria. În privința nordului și apusului Europei, părerile sînt împărțite. Există toate șansele ca roata să fi sosit acolo direct din Ucraina, ocolind Carpații pe la nord,

ZOOLOGIE

Un căscat de elefant...

Cine ar fi crezut că și elefanții pot fi nefericiți ? Dar se pare că acesta-i adevărul...

În regiunea Murchison Falls din Uganda cîteva mii de elefanți sînt siliți să trăiască într-o porțiune relativ restrînsă de teren cuprinsă între două brațe ale Nilului. Situații similare există și în Kenia și Tanzania unde, în anumite regiuni, sute de pachiderme aproape că se calcă unele pe altele pentru a mastica o vegetație care, cu fiecare an ce trece, devine tot mai săracă. Cît e ziua de lungă, bieții elefanți bat pasul pe loc în arșița necruțătoare, încercînd zadarnic să-și facă puțin vînt cu urechile transformate în iluzorii evantaie, fără a putea rupe această apăsătoare monotonie printr-o călătorie.

Efectele ei se fac simțite, după cum s-a constatat în ultimul timp, asupra inimii și arterelor. Mai ales la elefanții din Uganda s-a diagnosticat o scleroză a arterelor coronariene (provocată de depozitele de săruri de calciu)

care transformă aceste vase în adevărate țevi de pipă. Îngreunînd alimentarea inimii cu oxigen, boala predispune animalele la infarcte ale miocardului. Mulți elefanți prezintă de asemenea, ca la om, ateromi pricinuiți de depozitele excesive de grăsimi din artere.

Nici un fel de tulburări de acest fel n-au fost însă observate la elefanții care trăiesc în ținuturi aflate la altitudini mai mari și avînd la dispoziție spații întinse și umbră.

DE VORBĂ CU PĂRINȚII

Fiți atenți la mersul copilului

Tăticul avea dreptate: băiețelul — altminteri frumos dezvoltat — un puști „dulce", cum se spune, avea acest cusur evident: un mers dizgrațios, legănat cînd pe un șold cînd pe celălalt. Tăticul însă îl adusese la specialistul ortoped cam tîrziu. Copilul din exemplul nostru avea 8 ani, vîrstă la care asemenea afecțiuni ortopedice se vindecă mai greu decît la 3—4 ani.

Ce afecțiune ortopedică a provocat însă mersul atît de stîngaci al copilului? Aparent, o nimica toată: niște picioare plate. O diformitate osoasă pe care o poate diagnostica și recunoaște chiar un profan. Cînd calcă, copilul merge „urît" și parcă duce picioarele înăuntru. În realitate, el prezintă o deformație cauzată de prăbușirea bolților osoase ale labei, care-i trage piciorul în afară. De aceea bolta trebuie înălțată și sprijinită cu ajutorul unui susținător plantar. Dacă la această inestetică malformație osoasă (care nu rareori ajunge să deformeze încălțămintea obișnuită) adăugăm și alte semne: oboseală în mers, umflarea regiunii gleznei, durerea care iradiază în gambe, coapse, genunchi, șold sau șale, vom înțelege cît de greșită este neglijarea acestei malformații osoase. Căci, dacă în primul stadiu al bolii durerile sînt trecătoare, manifestîndu-se numai după

Primii pași sînt dificili...

prea mult mers sau stat în picioare, cu timpul ele devin permanente, atrăgînd după sine deformări ale coloanei vertebrale — așa-numitele **scolioze**, care cu greu mai pot fi corectate. La maturitate, piciorul plat este unul dintre principalii factori favorizanți ai varicelor și ai altor tulburări de circulație periferică, atît de neplăcute pentru bolnav.

O altă diformitate care trece neobservată la naștere, ca să fie descoperită abia atunci cînd copilul face primele încercări de mers, este **luxația congenitală a șoldului.** Copiii care prezintă semne de luxație congenitală merg de obicei mai tîrziu, mai cu seamă dacă luxația este bilaterală. După ce copilul a început să meargă, el se mișcă greu, are un mers legănat, șchiopătează, obosește repede și balansează mult umerii în mers. Copilul preferă să se sprijine pe membrul inferior mai scurt, îndoindu-și genunchiul de partea sănătoasă, ca să egaleze oarecum lungimea ambelor membre inferioare. Atitudinea lui este **șoldilă**, datorită faptului că bazinul este coborît de partea diformității. Această deviere a bazinului are drept urmare un oarecare grad de îndoire laterală a coloanei vertebrale, care devine acum scoliotică, cu convexitatea îndreptată spre șoldul luxat.

Într-o altă diformitate congenitală a membrului inferior, numită **coxa vara**, bolnavul merge de asemenea legănîndu-se și prezintă la fel ca și în cazul luxației congenitale bilaterale de șold așa-numitul „mers de rață".

În sfîrșit, către vîrsta de 12—16 ani se produce **genu valgum al adolescenților**, o diformitate proprie mai ales băieților. Ea se produce în urma unei creșteri exagerate a femurului, din care cauză unghiul extern de 170° pe care-l face coapsa cu piciorul este mult micșorat.

Exteriorizate prin acel mers „urît", toate aceste diformități osoase trebuie tratate din timp, încă din prima copilărie, printr-o gimnastică specială și un tratament ortopedic corespunzător, dacă dorim ca vlăstarul nostru să nu ne reproșeze — și pe bună dreptate — suferințele fizice și morale de mai tîrziu.

Dr. Iuli Karpovici

LA ÎNTREBĂRILE CITITORILOR

Abuzul de cafea

Obținută din grăunțele plantei Coffea arabica, cafeaua conține substanța denumită cafeina, un derivat metilat al xantinei. Această substanță chimică are proprietatea de a stimula sistemul nervos central, de a produce diureza la nivelul rinichilor, de a excita mușchiul inimii — miocardul și de a dilata arterele coronare și bronhiile. Efectele menționate mai sus se obțin după administrarea unei doze de aproximativ 150—250 mg pentru un adult (cantitatea de cafeină conținută în mod obișnuit în 1—2 cești de cafea).

Băuturile care conțin cafeină, și în primul rînd cafeaua neagră, sînt consumate de cele mai multe ori pentru acțiunea lor stimulentă asupra sistemului nervos central. Gradul în care este însă stimulat un individ de o cantitate dată de cafeină variază, depinzînd de fondul de excitabilitate al sistemului nervos. De pildă, dacă unor persoane care beau 1—2 cești de cafea seara le „piere" imediat somnul, există destui alții care se laudă că după ce beau cafea dorm „buștean".

Există anumite stări de boală în care este indicată interzicerea băuturilor pe bază de cafeină. Astfel, cafeaua — ca și ceaiul sau cacao — este interzisă în regimul alimentar al bolnavilor de gută. Dar și un bolnav de ulcer evolutiv trebuie să-și limiteze ingestia de băuturi conținînd cafeină. După cum băuturile cu cafeină sînt contraindicate adeseori și persoanelor cu hipertensiune arterială.

Dar chiar dincolo de contraindicații, ingerată în cantități care depășesc limitele normale cafeaua neagră riscă să devină un toxic cu manifestări și urmări serioase. Intoxicația — acută sau cronică — cu cafea neagră, care înseamnă o supraexcitație a sistemului nervos central, se manifestă prin tulburări ale bătăilor cardiace, neliniște, somn agitat, extrasistole, palpitații și tahicardie. Esențele uleioase din cafea pot provoca, de asemenea, o oarecare iritație gastro-intestinală, chiar diaree.

Iată de ce abuzul de cafea riscă să transforme o băutură reconfortantă, de mare eficacitate, într-o otravă cu efecte nedorite.

Dr. A. Baidarov

E BINE SĂ ȘTIM

Tratamentul blefaritelor

Blefaritele, afecțiuni ale marginilor ciliare ale pleoapelor („blefaron" = pleoapă, în limba greacă), sînt foarte răspîndite. Din cauza poziției lor permanent expuse, pleoapele sînt deosebit de susceptibile la infecții și la influența factorilor iritanți-mecanici, fizici și chimici.

Tratamentul blefaritelor este o problemă destul de grea, deoarece trebuie avuți în vedere multiplii factori care contribuie la producerea lor. Bolnavii de blefarită trebuie să știe că afecțiunea este în general de lungă durată și că numai un tratament conștiincios și susținut poate duce la vindecare.

Tratamentul general va urmări modificarea „fondului constituțional", deseori prezent, a stării generale, corectarea anemiei, echilibrarea alimentației, nu prea bogată în dulciuri și grăsimi. Se recomandă vitaminizarea (A, B, C), calciterapia (calciu lactic, gluconic sau clorat) și asanarea focarelor de infecții (dinți, amigdale, sinusuri etc).

Trebuie evitată orice cauză de iritare a pleoapelor (praf, fum etc). Se vor purta la nevoie ochelari de protecție sau ochelari fumurii și se va acorda o grijă specială igienei personale și a muncii. Se vor trata eventualele vicii de refracție (prin ochelari) sau leziunile asociate. De pildă, la un bolnav cu seboree, conjunctivită, infecții nasolacrimale, tratamentul se va adresa concomitent și acestora.

În ce privește tratamentul local el variază în funcție de forma clinică a blefaritelor. În formele simple **eritematoase** (pleoape cu marginile roșii) sînt deseori suficiente compresele cu mușețel.

În formele **scuamoase** și ulceroase, se vor aplica cu perseverență pomezile prescrise de oculist. Tot acesta va îndepărta la nevoie scuamele și crustele sau va face masaje cu nitrat de argint pentru stimularea țesuturilor în scopul regenerării.

În blefaritele **ulceroase** se va încerca înmuierea crustelor prin comprese calde cu mușețel sau o pomadă cu antibiotice (pe baza antibiogramei). Deseori, pentru favorizarea pătrunderii antibioticului este necesară îndepărtarea cililor cu o pensă de epilație, în mai multe ședințe.

După vindecarea ulcerației, tratamentul trebuie continuat timp îndelungat și susținut. Uneori, pentru evitarea recidivelor este nevoie de o vaccinare antistafilococică, de preferat chiar autovaccin.

Dr. K. Marzeev

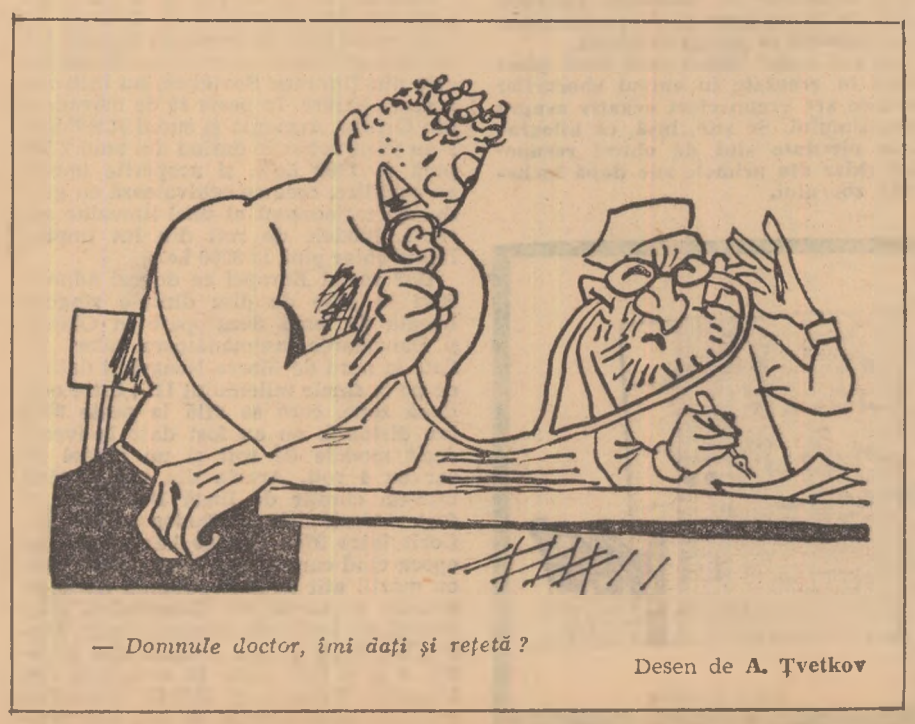

— Domnule doctor, îmi dați și rețetă?

Desen de **A. Țvetkov**

Poșta medicului

VLAD I. — Odobești: O „rețetă universală" în asemenea cazuri este greu de dat. Ea variază în funcție de sistemul nervos, glandular, temperament. Dar cum „inhibiția psihică" nu este obligatorie, încercați spre a vă convinge. Mai reveniți.

G. STOIAN — București: Medicamentul „Sedocarena", ca orice preparat, are un „secret de fabricație". Îl puteți înlocui prin cure periodice de fosfobio[illegible] papaverină, luminal în doze mici 0,05x3/z[illegible] vit. P.P., corfilină — după cum vedeți un arsenal destul de bogat. Dozele și ritmul vor fi stabilite de medicul dv. curant în funcție de forma de **cardiopatie ischemică** pe care o aveți.

GEORGETA. — Loco: 1) Pentru **gimnastică medicală** adresați-vă cabinetului de cultură fizică medicală de la policlinica dv. teritorială. 2) **Insuficiența circulatorie**, dacă există, va fi influențată favorabil de exercițiile fizice. În plus, faceți un tratament cu vit. P.P. cîte 1 drageu de 3 ori/zi la mijlocul meselor, 20 zile lunar, iar în celelalte zile Tarosin (Ascorutin) 6 cpr./zi, timp de 3 luni.

M. NICCOLO — Adjud: 1) Analiza L.C.R. se poate face în orice spital utilat. 2) Puteți bea vin, dar cu măsură... mică. 3) Controlul periodic medical vă e absolut necesar pentru celelalte afecțiuni.

NICOLESCU ELENA — Piatra Neamț: Nu există „tablete **împotriva varicelor**", iar tratamentul cu injecții sclerozante dă rezultate inconstante. Oricum, chirurgul trebuie să decidă care este conduita terapeutică optimă și, la nevoie, să intervină.

N. D. — București: Nu credem că e de vină mașina ci dv. „Regula de aur" a automobiliștilor este să oprească, cu sau fără scop, să coboare din mașină din oră în oră, pentru că un „duș" de aer proaspăt este cel mai sigur antidot împotriva oboselii.

MITREA FIAC — Prahova: Alopecia seboreică difuză trebuie oricum tratată pentru întîrzierea, cît de cît, a căderii părului. Este bine să vă adresați în acest scop unui specialist dermatolog dintr-o clinică universitară, dat fiind că ați epuizat tratamentele curente.

IARA. — Cluj: Este vorba de o **hiperexcitabilitate nervoasă** ale cărei consecințe în sfera sexuală sînt inerente. Tratamentul este complex, cere răbdare, perseverență și colaborarea dv. imperioasă. În afara procedeelor de călire a organismului: gimnastică, sport, dușuri scoțiene, viață în aer liber, vă recomandăm stimulente ale tonusului neuro-psihic: ser neurotonic, vit. B_1, vit. B_{12} (cîte 10 fiole lunar, alternativ), Antideprin 1/2 drageu dimineața și la prînz, Napoton 1 drageu la prînz și seara (15 zile lunar), Madiol 3 tablezi sublingual și vit. E 3 dragee/zi, în celelalte 15 zile.

W. G. — București: IANOLI VICENȚIU — Brașov și BUZILĂ ION — Ploiești: Nu este nici o legătură. Credem că e vorba mai degrabă de o hiperexcitabilitate nervoasă. Citiți răspunsul dat mai sus sub Iara — Cluj.

POPESCU MĂNDIȚA — București: Durerile reumatice care se accentuează deseori chiar în timpul verii, cînd se înnourează, se datoresc scăderii bruște a presiunii atmosferice care determină punerea în libertate a gazelor și lichidelor din țesuturi. În timpul eliberării lor, aceste gaze presează asupra pereților vaselor sanguine și asupra unor fibre nervoase, provocînd dureri mai ales la nivelul articulațiilor bolnave... Dacă explicația aceasta vă va ajuta la diminuarea durerilor!

DOREL TANU — Bacău: Nu răspundem decît pe această cale. Adresa editurii PAYOT este: 106, Boulevard Saint-Germain, Paris.

(Continuare în pag. a 11-a)

BOTSWANA

Damara se închină apei

Încă de la Nairobi, capitala Kenyei, mi-am dat seama că Botswana nu-i vizitată prea mult de turiști. Un funcționar de la biroul celebrei companii turistice Cook mi-a cerut de cîteva ori să repet numele capitalei botswane: Gaberones, s-a cufundat în masivele volume ale îndreptarelor aviatice și, pînă la urmă, tot nu mi-a dat biletul în aceeași zi. Abia a doua zi dimineața, după ce luase legătura cu Londra, mi-a telefonat ca să mă informeze că există numai două rute pe care se poate ajunge la Gaberones. Una dintre ele pornește din Johannesburg, cealaltă din orășelul zambian Livingstone, la hotarul Zambiei cu Botswana și Rhodesia. Am optat pentru această din urmă variantă...

În micul avion de călători cu 30 de locuri, care executa viraje de adevărată virtuozitate deasupra magnificei cascade Victoria în timp ce se îndrepta spre sud, am avut un singur tovarăș de călătorie, un înalt funcționar al O.N.U., care mai vizitase de cîteva ori Botswana

— N-am ajuns încă deasupra Botswanei, mi-a spus domnia sa la un moment dat, făcînd un semn cu capul spre pădurile care se zăreau sub aripa avionului. Botswana înseamnă 712 000 kilometri pătrați de coline și 560 000 de locuitori. Populația este repartizată foarte inegal. Optzeci la sută din locuitori sînt concentrați în sudul țării, în regiunile fertile din lungul hotarelor cu Republica Sud-Africană.

În vestul țării se află pustiul Kalahari, pe care rătăcesc cu vitele lor 35 000 de boșimani; tot acolo există și sălașurile hotentoților, decimați la începutul secolului de puternice furtuni de nisip. Centrul țării este o savană lipsită de cursuri de apă, iar în nord se întind mlaștinile din regiunea Okawango.

Lipsa drumurilor, a mijloacelor de transport, a hotelurilor și a unor ghizi încercați frînează dezvoltarea turismului în acest colțișor de „Africă autentică", cum e socotită Botswana. În nordul țării există un singur oraș: Maun, care este și punctul de pornire al itinerariilor turistice spre regiuni nefrecventate încă de europeni, ca deșertul Kalahari și ținutul populat de primitivul trib de munteni **damara**, la hotarul cu întinsul teren salin Makarikari, în preajma căruia viețuiesc încă multe animale sălbatice.

Cunoașterea orașului Maun, unde am făcut prima escală (din cauza lipsei instalațiilor de radiolocație, în Botswana nu se efectuează zboruri în cursul nopții), echivalează cu o călătorie într-un trecut de mult apus, în perioada colonizării Africii. De fapt Maun nu e nici măcar un orășel, ci un **kraal** imens — cîteva șiruri de colibe conice meșterite din paie, care împrejmuie un țarc de vite așezat în centru.

A doua zi după sosirea în oraș, însoțitorul meu, un tînăr de 24 de ani, m-a înștiințat că trebuia să mă aprovizionez cu apă, întrucît urma să vizităm tribul nomad **damara** — aflat nu departe de Maun.

Deși cîmpia pustie populată de **damara** și care se întinde pe zeci de kilometri e netedă ca-n palmă, tribul nu poate fi descoperit lesne. Căci **damara** nu locuiesc în obișnuitele colibe africane ci își sapă în pămînt bordeie pe care le căptușesc cu frunze uscate și paie.

Damara sînt comunicativi, ospitalieri. Învingîndu-și teama față de puținii europeni care ajung pe meleagurile lor, ne-au poftit în bordeie, ne-au arătat sărăcăciosul avut, iar soția căpeteniei mi-a oferit salba ei — un șirag de discuri meșterite din coajă de ou de struț, înșirate pe un tendon uscat de antilopă. La căderea întunericului, cînd arșița se temperează mult, bărbații se adună în mijlocul așezării în jurul unui foc unde se încălzesc, povestesc întîmplări de vînătoare și pun la cale treburile de a doua zi.

Vechi tradiții interzic femeilor, mai cu seamă fetelor, să se apropie de foc sau de o flacără sacră, dat fiind că prezența lor l-ar putea mînia pe atotputernicul Kamabva, zeul focului și protectorul tribului. De aceea mîncarea este pregătită de bărbați.

În acest pustiu arid, unde umiditatea este un lucru foarte rar, locuitorii au cultul apei, închinîndu-i-se și consumînd-o numai în cazuri extreme. Căci pentru tribul **damara** prețiosul lichid are proprietăți supranaturale. Mulți locuitori preferă să bea suc de plante, iar legi nescrise interzic oamenilor să se spele.

Tribul **damara** se deosebește net și prin înfățișare de populațiile negroide din jurul său. Trăsăturile membrilor săi aduc întrucîtva cu cele ale aborigenilor din Australia. O seamă de specialiști socotesc că într-un trecut îndepărtat **damara** s-au strămutat din nord în această regiune. Conform altor ipoteze, **damara** și boșimanii (cei mai vechi locuitori din sudul continentului african) au fost înrobiți de triburi mai puternice statornicite ulterior pe teritoriul lor. Pînă acum nu se știe cîți **damara** locuiesc în Africa. Se știe doar că mare parte dintre ei sînt concentrați în Africa de Sud-Vest, dominată de rasiști, unde sînt ținuți în rezervații și lipsiți pînă și de dreptul de a vîna.

De la Maun, singura șosea din Botswana practicabilă în tot cursul anului, se îndreaptă spre sud-est, către hotarul cu Rhodesia. Monotonia savanei acoperite cu un praf galben-roșcat și presărată cu mărăcini e rareori tulburată de coline joase, din măruntaiele cărora populația extrage o piatră semiprețioasă: carneol, căutată de turiști. Drumul e foarte puțin frecventat de oameni, în schimb vitele, mai cu seamă vaci cu coarne uriașe, care stau nemișcate în mijlocul șoselei, sînt o piedică serioasă pentru circulație.

Botswana are un șeptel mare, vitele constituind de altfel principala ei bogăție, baza economiei sale. Dar nutrețul și sursele de apă insuficiente, seceta și epidemiile pricinuiesc mari pierderi șeptelului. Numai în urma secetei din 1966 au murit peste 500 000 de capete, aproximativ o treime din vite.

În extremul est al acestui deșert se află Francistown, cel mai vechi oraș din Botswana. Orașul a luat ființă la sfîrșitul secolului trecut ca nod feroviar făcînd legătura între Africa de Sud și posesiunile engleze din centrul Africii, în special Rhodesia. Dar pînă nu de mult, linia ferată era una din magistralele feroviare „moarte" din Africa.

În ultimii ani însă, drumul a devenit o cale de acces importantă. După ce Rhodesia a întrerupt legăturile cu vecinii ei din nord și a sporit considerabil comerțul cu Africa de Sud rasistă, magistrala s-a transformat într-una din principalele artere ale economiei rhodesiene. Acum, pe această cale ferată sînt transportate circa 60 la sută din mărfurile expediate Rhodesiei prin porturile sud-africane (petrol, utilaje, mașini). În ciuda apelurilor făcute de țările africane independente de a tăia toate posibilitățile de transport ale regimurilor rasiste, guvernul botswan se împacă cu această situație...

S. Kulik

Contrastele satelor africane de astăzi...

globul

DE PE CINCI CONTINENTE

● Insula care nu cunoaște epidemii. ● Restaurarea Medinei din Tunis. ● Sardinia și legenda ei.

Ifaluk, un minuscul atol de corali din arhipelagul Caroline, cu o suprafață mai mică de doi kilometri pătrați și 260 de locuitori, nu cunoaște epidemiile, nici animalele de pradă, în schimb suferă cumplit din pricina roiurilor de țînțari și muște. Pînă și taifunurile se abat foarte rar asupra insuliței. Ultimul a fost înregistrat în 1907. Insularii lucrează în comun pămîntul și tot în comun se îndeletnicesc cu pescuitul. În Ifaluk nu există armată, poliție, tribunal, închisoare și desigur nici delicte. În schimb locuitorii nu au calendar, școli, medici...

Pentru oamenii de știință e și acum o enigmă întrebarea: cum, cînd și de unde au venit oamenii în această insulă? Un lucru e însă sigur și anume că s-au ivit acolo cu multe secole înainte de venirea europenilor în Oceania. Mica fîșie de uscat a fost descoperită în 1797 de căpitanul englez Wilson. Cu prilejul călătoriei sale în jurul globului, în Ifaluk a poposit și navigatorul rus F. P. Litke care a trecut insulița pe hartă, stabilindu-i coordonatele geografice. Microscopicul atol a fost stăpînit de spanioli și germani, apoi de japonezi și americani, ultimi i tutelîndu-l și în momentul de față.

Medina din Tunis, partea veche a orașului, un labirint de străzi strîmte și întunecoase dar foarte populate, se află acum în centrul atenției opiniei publice tunisiene; un grup de ingineri, arhitecți, istorici și sociologi, întruniți în Asociația pentru conservarea Medinei, au hotărît să redea acestei părți a capitalei tunisiene — monument al Evului Mediu — vechea-i înfățișare. Mai întîi va fi reconstruită partea centrală, așa numita piață turcească, construită la sfîrșitul secolului XVII, sub stăpînirea turcă. Cu timpul originala arhitectură a pieții a dispărut într-un păienjeniș de arcuri și colonade. Mulțumită restaurării, care va înlătura straturile arhitectonice ulterioare, locuitorii Tunisului vor putea să vadă minaretul celebrei moschei Zeitun. În colaborare cu specialiști ai Muzeului de arte plastice și creație populară, Asociația proiectează de asemenea restaurarea prăvăliilor meseriașilor medievali și a bazarelor de „antichități" pentru turiști, pentru a da acestora posibilitatea de a urmări și „tehnologia" fabricării obiectelor vîndute.

Tot în Medina se află și primul colegiu bisericesc din Tunisia — medresa — construit în secolul XIII (acum, în această clădire locuiesc studenți săraci), care își va recăpăta și el vechea-i înfățișare. Pe de altă parte, în labirintul vechiului oraș vor fi integrate elemente moderne ale unui complex cultural: biblioteci, săli de expoziție, cinematografe, pentru ca procesul de restaurare a trecutului să nu distoneze cu prezentul.

Contururile Sardiniei seamănă cu o urmă de pas omenesc, iar țărmurile-i stîncoase și sumbre care coboară abrupt spre mare se înfățișează călătorilor ca niște martori muți ai unui cumplit cataclism declanșat în vremuri străvechi.

Configurația insulei a dat naștere unei legende, care circulă foarte mult prin partea locului. De mult de tot, spune legenda, în mijlocul mării se afla o bucată de pămînt numită Tirrenida. Era o insulă mare și frumoasă, populată de animale sălbatice și de vînători încercați. Într-o bună zi, însă, insularii l-au mîniat pe Dumnezeu care a hotărît să piardă Tirrenida. În aceeași clipă, fulgere înfricoșătoare au început să brăzdeze cerul, s-a auzit un tunet puternic și valuri înalte de o sută de metri s-au abătut asupra nefericitei insule. Dumnezeu a fost îndurător însă și cînd a văzut că fîșia de uscat este amenințată să fie înghițită în întregime de apă, a pus piciorul pe o limbă de pămînt, care mai rămăsese la suprafață salvînd-o de la pieire. Așa a luat naștere Sardinia, numită apoi Inquisa (în traducere: „Urmă de pași").

(După „Za rubejom", „Nedelea", „Izvestia")

— *Incorijibilul*
Desen de **M. Vaisbrod**

LEGILE NESCRISE ALE ÎNĂLȚIMILOR

Munții de viață lungă

Un drum larg, bine bătătorit, ținea loc de pistă de alergare. Dar această abatere de la uzanțele sportive n-avea nici o importanță, căci atenția spectatorilor era ațintită numai asupra participanților, cei mai bătrîni locuitori ai satului daghestan Levași.

La semnalul arbitrului, venerabilii alergători s-au avîntat pe pista improvizată. Cel mai tînăr, în vîrstă de 80 de ani, a condus plutonul timp de

Un toast tradițional, rostit de nu mai puțin tradiționalul oaspete de onoare.

trei secunde, după care a fost întrecut de veteranul satului, un bătrîn de 104 ani. Cîștigătorului i s-a înmînat premiul tradițional, o pîine cît roata carului; cei plasați pe locurile doi și trei au primit pîini mai mici.

Competițiile vîrstnicilor sînt o atracție a tradiționalelor serbări de primăvară din satele de munte ale Daghestanului. Organizate în cinstea „primei brazde", ele sînt precedate de ritualuri moștenite din tată în fiu. Astfel, serbarea e deschisă de un cortegiu în fruntea căruia înaintează o pereche de boi înjugați la un plug de lemn, urmați de un cal ce trage un plug de fier și de un tractor pe șenile, imagine a etapelor străbătute de agricultura Daghestanului. În ziua aceea, fiecare sătean trebuie să-i stropească cu apă pe cei întîlniți în cale, localnici sau străini. Firește, nimeni n-are voie să se supere, chiar dacă apa rece de munte produce senzații nu tocmai plăcute.

Tradiționalele competiții cuprind demonstrații de călărie, lupte, aruncări de pietre și cursa bătrînilor. Întrecerile din satul Levași sînt deosebit de spectaculoase. Anul trecut, de exemplu,

LONGEVIVII ÎNTRE EI

— *Nu ne am văzut de 100 de ani!*
Desen de **V. Șkarban**

cursa a fost cîștigată de bătrînul Habib, în vîrstă de 93 de ani, un foarte bun alergător. după părerea consătenilor lui. Anul acesta însă el n-a luat parte la întreceri. Abia se căsătorise și voia să-și petreacă luna de miere lîngă soția lui.

Daghestanul e numit „țara bătrînilor". Din fiecare 100.000 de locuitori ai acestui ținut muntos, 70 au cel puțin 100 de ani. Nu de mult, satele daghestane au fost cutreierate de un grup de cercetători care s-au interesat de condițiile de viață și de sănătatea longevivilor munteni. Așa au fost descoperite un mare număr de femei de peste 100 de ani, în pofida legendei caucaziene care susține că Cel de Sus, vrînd să pedepsească femeile pentru vina de a ispiti bărbații, le-a luat o treime din viață și a dăruit-o celor păgubiți...

Numărul longevivilor crește o dată cu altitudinea la care sînt situate satele. Fiind cei mai respectați oameni din sat, ei sînt în fruntea consiliilor de judecată locale. *Geaamat*-ul are dreptul să-i pedepsească pe calomniatori, să hotărască cine trebuie să dea o mînă de ajutor la construcția unei case noi etc. În prezența vîrstnicilor cei mai tineri nu se așează fără permisiunea lor, iar fiii nu îndrăznesc să scoată o vorbă atît timp cît vorbește tatăl. Unele legi sînt respectate cu sfințenie și în orașele Daghestanului. Cînd într-o instituție, de exemplu, intră un bătrîn, cei de față se ridică în picioare, indiferent de funcția ce o dețin.

CEA DINTÎI

Grădina zoologică a lui Montezuma

Prima grădină zoologică din lume s-a datorat împăratului Montezuma al aztecilor. Ca mărturii ale existenței sale, există un plan foarte stilizat al amenajării ei, la Temixtitan (Mexico), și scrisorile lui Cortez și ale tovarășului său Diaz.

În felul acesta se știe că 300 de oameni aveau în grija lor fiarele sălbatice, alți 300 îngrijeau păsările, iar slujitori speciali erau însărcinați cu îngrijirea animalelor bolnave. Palatul lui Montezuma era amplasat chiar în mijlocul grădinii. Materialele folosite pentru acest palat făceau din acest edificiu un important muzeu mineralogic. În zece elegante bazine de piatră pentru pești de apă dulce apa era adusă printr-un apeduct de la Chapoltepec, iar pentru peștii de mare din lacul sărat Mexico.

Francisco Lopez de Gomara afirmă că păsările căpătau tot atîta mîncare cît aveau nevoie și în libertate. Primeau pește, grăunțe și insecte la discreție. Cortez susține că pe malul fiecărui bazin se afla cîte un pavilion unde Montezuma venea să se recreeze. Toate animalele aveau adăposturi, spre a se feri de ploaie și arșiță, și curți pentru a se tolăni la soare.

Aceleași izvoare spaniole pretind că în partea rezervată crocodililor, șerpilor și broaștelor țestoase, pensionarilor grădinii li se dădeau vase cu sînge omenesc. Herrera susține că reptilele erau hrănite cu carnea prizonierilor și de aceea „luau mari proporții".

Pe de altă parte, spaniolii au confundat în multe cazuri unele animale, întrucît aveau slabe cunoștințe de zoologie. Astfel Diaz del Castillo a scris despre leii grădinii, cînd de fapt era vorba de pisici de mare. Gonzalo Fernandez de Oviedo y Valdez a confundat șobolanii arboricoli americani cu iepurii. Mai competent, Francisco Hernandez, primul medic al lui Filip II, care a stat în Mexic între 1570 și 1577, nu a pomenit nici despre lei, nici despre tigri.

În grădină trăiau de asemenea, pitici și monștri umani, care nu ieșeau de acolo decît pentru a distra pe împărat. Aztecii aveau, evident, alte criterii estetice decît noi. Ei considerau că inelele mari prinse în urechi și de buza inferioară erau o culme a frumuseții. Orașele și satele învecinate trebuiau să dea drept tribut grădinii zoologice animale vii și piei de păsări pe care le sacrificaseră în prealabil zeilor. Se ofereau chiar pene, piei de jaguar, pietre prețioase. Grădina era la rîndu-i o sursă pentru bogate peruci, penaje, piei etc.

Meșterii care preparau pieile pentru Montezuma erau de o rară dexteritate.

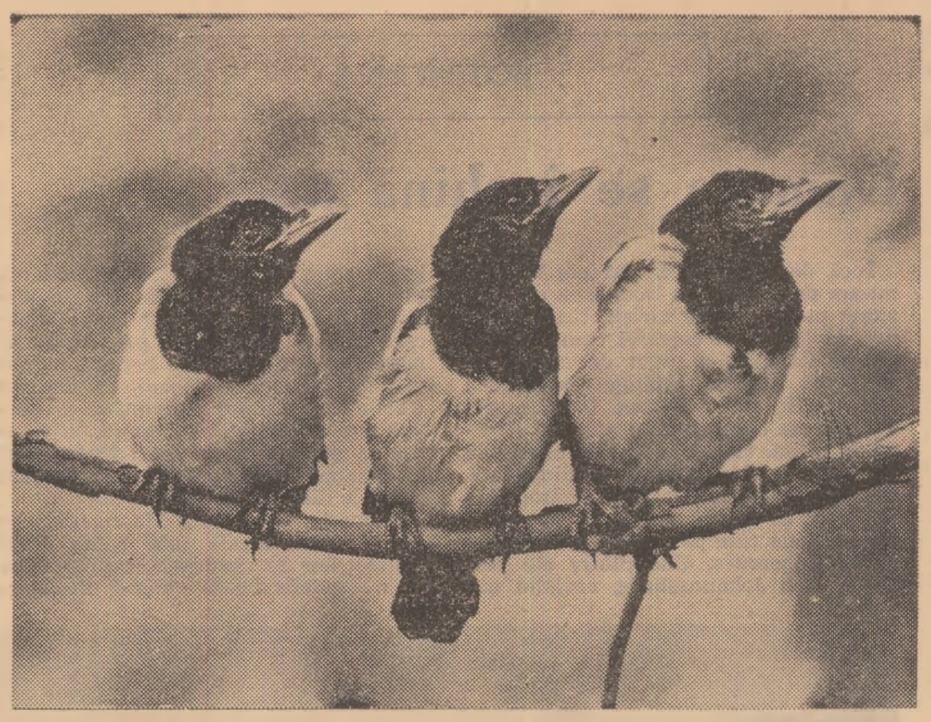

Trio „Cocofana"...

În unele temple se păstrau chiar piei ale victimelor umane oferite zeilor. Acelea ale spaniolilor erau considerate drept trofee. În cursul expediției sale din anul 1524, Cortez a avut trista surpriză de a recunoaște în grădina zoologică pielea cîtorva din tovarășii săi care dispăruseră mai înainte din tabără, atrași probabil în cursă de azteci.

DE DRAGUL RECORDULUI

Înmormîntat de bună voie

Pentru a face reclamă beririei sale, barmanul Michael Meeni din Londra s-a gîndit să atragă atenția publicului printr-o performanță demnă de un fachir. Vîrîndu-se într-un sicriu, el a dispus să fie „înmormîntat" într-o groapă adîncă de doi metri, ferm hotărît să rămînă acolo cît mai mult timp cu putință.

O performanță similară fusese realizată cu cîtva timp înainte de un american și barmanul londonez își pusese în gînd să bată recordul rivalului său de peste ocean. În amîndouă cazurile înmormîntații de vii au primit hrană printr-un tub de comunicație.

Așa s-a născut un nou record, stabilit de M. Meeni, care a rezistat în prea puțin comodul lăcaș de scînduri timp de 61 de zile. „Dezgroparea" lui a avut loc în prezența unui medic, care a avut surpriza să constate că după două luni de viață subterană M. Meeni se afla într-o dispoziție excelentă. Condus cu alai la berărie, barmanul a fost răsplătit de admiratorii lui cu o cupă de argint, așa cum se obișnuiește la orice competiție. Chiar cînd concurenții pot fi numărați pe degete.

B. Kolesov

ÎN INIMA AMAZONIEI

Un clopot de sticlă cu un diametru de 300 m

Apropiindu-se de țintă, avionul străpunge cîmpul de nori și face un viraj deasupra pădurii virgine; cu nasurile lipite de hublouri, călătorii descoperă, muți de respect și uimire, imensul Amazon. Uimirea le e apoi și mai mult sporită cînd constată că uriașul fluviu e... bicolor! Într-adevăr, către țărmul drept apa e limpede, iar spre cel stîng neagră. Căci cursul lui Rio Negro și al Amazonului nu se unifică decît după o sută de kilometri de parcurs bănuțor.

Jungla amazonică, cu cele trei milioane și jumătate de kilometri pătrați și cele șaptezeci de milioane de metri cubi de lemn, înseamnă numaidecît alt șoc pentru cei picați pentru prima oară pe acele meleaguri! În această ambianță, orașul Manaus cu cei două sute de mii de locuitori ai săi pierduți în oceanul verde și în zăpușeala ecuatorială (orașul se află la trei grade de Ecuator și la o mie cinci sute de kilometri vest de Atlantic) pare o apariție ireală...

În 1970, autobuzele care vor circula pe șoseaua asfaltată de pe malul lui Rio Negro vor opri în plină pădure, vor trece sub o cupolă transparentă și vor trage în fața unei clădiri în formă de castel de apă cocoțată pe imenși piloni (ce vor fi tot atîtea puțuri de ascensor); cele 402 apartamente ale clădirii vor fi dispuse în douăsprezece etaje. Va fi hotelul Tropical Manaus, conceput și administrat de compania aviatică braziliană V.A.R.J.G.

Înălțimea totală a hotelului va fi de o sută cinci metri; hollul va avea arbori de patruzeci de metri înălțime. Temperatura de sub clopot — douăzeci și două de grade, cu mai puțin de cincizeci la sută umiditate, în timp ce media ambiantă este în Amazonia de treizeci și unu de grade și sută la sută umiditate.

Fantasticul clopot, cu diametrul de trei sute de metri și înălțimea de o sută cincizeci de metri, va mai adăposti, de asemenea, o piscină, un parking pentru trei sute de mașini, un cinematograf cu opt sute de locuri, grădini, restaurante, un acvariu în care vizitatorii se vor putea plimba sub apă, printre pești, în tuburi de plexiglas etc. etc.

Lucrările au început și peste doi ani Amazonia, foarte puțin cunoscută încă, se va putea mîndri cu una din cele mai moderne și mai cutezătoare construcții din lume.

A. Malcev

Poșta medicului

(Urmare din pag. 8-a)

S. M. — Mediaș : Cu dv. s-a întîmplat ca în povestea lui Thoreau : un tînăr a strîns materiale necesare pentru a construi un pod pînă la Luna sau poate un palat ori un templu pe Pămînt și cînd a ajuns la vîrsta mijlocie a făcut cu ele un șopron. Păcat !

BOGDAN STĂNESCU — București : Ciclobarbitalul este un sedativ și hipnotic destul de bine suportat. Singurele contraindicații : insuficiența hepatică (afecțiuni ale ficatului), stările precomatoase și comatoase și intoleranța la barbiturice. Luat în doze de 1 cpr. seara la culcare (în absența contraindicațiilor menționate) nu e nociv chiar „à la longue".

D. M. — Vlașcău (Bihor) : Amigdalita linguală trebuie tratată de medicul specialist O.R.L.

SOLIMAN. — Constanța — Gradul în care este stimulat un individ de **cafea** este o problemă de sistem nervos. Unele persoane suferă de insomnie dacă beau o cafea seara, altele se laudă că după o cafea „dorm buștean". În fine, trebuie menționat că unele persoane sînt atît de sensibile chiar la o singură ceașcă de cafea, încît pot avea o reacție apropiată de cea de intoxicația la cafeină.

KAROL E. — Brașov : 1) Simplu : renunțînd și intrînd în normal. 2) Faceți o cură cu Meprobamat, un stabilizant emoțional și un calmant psihic excelent 3 cpr./zi după mese 20 zile lunar. 3) Pentru dezvoltarea memoriei și inteligenței, „desigur" lectura, șahul, rebusul pe care le practicați sînt utile, dacă nu există o „lacună" pe undeva. Faceți un examen psihologic. 4) Nu am găsit în literatura medicală date asupra „vitezei cu care șahul dezvoltă mintea". 5) Sînt suficiente șase ore de somn. Ca să adormiți mai repede, încercați să pronunțați pe dos cuvinte lungi : incomunicabilitate, parapsihologie, extradimensional etc. E o metodă recomandată într-un film celebru care nouă ne-a dat satisfacție. 6) Ca să faceți yoga și să ajungeți la rezultate cît mai repede, prima condiție e să... începeți. Am publicat recent un ciclu de exerciții practice în pagina de știință.

„CE-AR TREBUI SĂ FAC" — București : În orice caz nu un „dopaj" cu medicamente de care nu aveți nevoie pentru a înlătura o stare de surmenaj trecător. Într-adevăr, gimnastica, sportul, dușurile reci și calde, alternative, sub jet puternic, excursiile etc., iată terapeutica eficientă în cazul dv. Ca medicamente : Vitamina B_1 1—2 cpr/zi, Fosfobion 1 fiolă/zi, Rheinlecithin (sau Buerlecithin) 3 capsule/zi, Electovit 3 cpr/zi. Ca deconectant, Napoton 1—2 cpr/zi.

A.B.C. — București : Cheia vindecării **nevrozelor astenice** este reinstalarea autocontrolului sistemului nervos. De aceea sedativele, deconectantele, hipnoticele pot ajuta mai puțin decît autosugestia, voința dv. tenace de a vă vindeca. În locul Meprobamatului, Napotonului, Nozinanului sau bromurilor, noi vă propunem exerciții sistematice de educare a voinței, autosugestionîndu-vă că trebuie să vă faceți sănătos. V-ar face bine un concediu de odihnă folosit în excursii pedestre cît mai lungi cu putință. Oboseala fizică însoțită de somn va înlătura obsesiile și teama. În rest, vitaminoterapie intensivă cu Complex B, vitamina B_6 vitamina B_{12}, Rheinlecithin, eventual repetarea injecțiilor de insulină.

INIC — Ploiești : 1) Este vorba probabil, de o micoză (ciupercă) plantară, o **epidermofiție**, favorizată de purtarea șosetelor din fire sintetice. Pensulați zonele lezate cu : Rp. Iod metaloidic 0,60 g, acid salicilic 0,30 g, acid benzoic 0,30 g, benzoat de sodiu 1,20 g. alcool 95° 30 g. Bune rezultate dau și pomezile Micodecil (pe bază de acid undecilenic) și Jadit, care se procură pe bază de prescripție medicală. 2) Împotriva **herpesului genitoanal :** băi calde de șezut (2—3 pe zi), de cîte 30 minute fiecare. Pensulații cu : sulfat de cupru și sulfat de zinc cîte 1,50 g, apă distilată 300 ml. Apoi se usucă și se pudrează cu : Rp. Peroxid de zinc 10 g, talc 40 g, acid salicilic 1 g. Dacă cicatrizarea e lentă, se vor atinge leziunile cu sol. nitrat de argint 1 la sută o dată/zi, apoi se pudrează cu sulfamide.

DIN — Reșița : Citiți răspunsul dat sub INIC — Ploiești la pct. 2.

ION BĂCĂUANUL — Sibiu : Ne pare rău că „sfatul" nostru este mai degrabă... literar :

„Scheint die Sonne noch so schön,
„Einmal muss sie untergehn".

Este un faimos citat din piesa „Țăranul milionar" a dramaturgului german Ferdinand Raimund, care în tălmăcire românească ar suna cam așa : „Oricît de frumos ar străluci soarele, / De apus tot trebuie să apună". Firește nu-i încă vorba de bătrînețe, dar natura își are legile ei ineluctabile. Puteți încerca totuși cîteva paliative : mai multe cure consecutive de Folcisteină U asociate cu Testolent, o fiolă la 3 săptămîni. Tratamentul este de lungă durată. Dar nu putem asigura „succesul"...

Întreprinderea industrială locală Sighișoara

Str. Spitalului nr. 8

Produce și livrează fără repartiții în anul 1968 următoarele :

- construcții metalice
- piese industriale din fontă turnate brut și cu prelucrare
- fierăstraie pentru tăiat pomi.

VIAȚA MODERNĂ

Intelectual înseamnă...

Sub acest titlu, regretatul om de teatru Nikolai Akimov a publicat, în „Literaturnaia gazeta", unul dintre ultimele sale articole. Lăsînd cititorii să facă aprecieri asupra calităților de fond ale articolului, îl reproducem cu cîteva prescurtări.

În ultima jumătate de secol, în Uniunea Sovietică s-a operat o schimbare importantă în înțelegerea acestui termen. Dacă în primii ani ai Revoluției se considera că intelectualitatea este o pătură interclase, care prin forța luptelor de clasă trebuie inevitabil să se alăture sau proletariatului sau burgheziei, după cincizeci de ani de dezvoltare politică și culturală a întregului nostru popor am ajuns la situația cînd majoritatea oamenilor muncii de la noi și-au însușit cunoștințe și profesii care pînă la Revoluție ar fi

E deajuns să citești ca să devii intelectual ?...

fost socotite neapărat „intelectuale". „Pătura" a dispărut. Ea a fost înlocuită de milioane de specialiști care pe lîngă profesia lor mai posedă și cultură generală, urmăresc viața literară și artistică și se interesează de domenii foarte îndepărtate de ocupația pe care o practică.

Dar dacă admitem că astăzi prin cuvîntul „intelectual" înțelegem idealul nostru de om dezvoltat multilateral și armonios în afară de pregătirea lui profesională, atunci trebuie să ne străduim întîi să lămurim ce considerăm „multilateral" și „armonios".

În Rusia țaristă studiile superioare deveneau în mod automat un certificat de apartenență la intelectualitate. Pentru populația incultă, îmbrăcămintea orășenească, pălăria și chiar... ochelarii erau semne distinctive de intelectualitate. Ecouri ale acestei reprezentări naive s-au păstrat încă multă vreme în certurile din tramvaie.

Dar ce facem azi, cînd considerăm că e prea puțin intelectual un fizician care nu se interesează de literatură, un istoric ale cărui gusturi muzicale nu depășesc cîntecul „Foșnea păpurișul", un tînăr astronom care nu cedează locul unei femei în autobuz, sau un lector de istoria artei care o ia înaintea altora la rînd.

Așadar, în concepția noastră despre ceea ce trebuie să fie un intelectual intră multe elemente care țin nu numai de cultură, ci și de etică.

Ne dăm încă prea puțin seama în ce măsură ne formează conștiința, chiar din copilărie, moștenirea culturală — literatura, arta, întîlnirile cu oamenii care știu mai multe decît noi și înțeleg mai bine ceea ce am moștenit de la precedentele generații ale culturii universale. Acele valori eterne, cărora le spunem cu un cuvînt scolastic „clasice", exercită asupra unui tînăr normal o influență tot atît de mare ca impresiile reale de viață, învățătura, relațiile de familie, prieteniile, bucuriile și amărăciunile traiului cotidian.

Probabil că în toate timpurile oamenii au simțit nevoia să se apere de arbitrarul existenței, au avut nevoie de o pavăză ca să se știe mai în siguranță în această lume misterioasă și nu întotdeauna binevoitoare. Cu o ingeniozitate extraordinară, din cele mai vechi timpuri în acest scop a fost folosită noțiunea de dumnezeire. Trecînd peste etapele cunoscute ale acestei dezvoltări și ajungînd în zilele noastre, putem presupune că după consumarea tuturor variantelor de concepții religioase, nevoia de măreție autentică, nefăcută, măreția spiritului, măreția minții, măreția frumuseții — trăiește și va trăi în om.

Așadar, oamenii, năzuind spre înălțimi, spre frumos, se străduesc să-și lărgească volumul cunoștințelor, contactul lor cu marile manifestări ale personalității umane, cu cele mai bune opere ale omenirii. Rezervele creației clasice nu pot fi însă cuprinse, iar în totalitatea lor sînt inaccesibile chiar celui mai setos de cunoaștere om modern. De aceea problema alegerii a ceea ce este absolut necesar e foarte complicată.

În fiecare țară și fiecare continent această alegere se va deosebi măcar pentru faptul că, în afară de valorile universale, un intelectual trebuie neapărat să cunoască **in extenso** realizările poporului său, ale culturii sale naționale. Evident, alegerea operelor mai apropiate și mai necesare fiecărui om n-are nici o legătură cu profesia și specialitatea lui. E greu de presupus că medicii ar avea nevoie de o anumită categorie de creație clasică, iar inginerii de alta. Sigur că un specialist în literatura spaniolă va ști întotdeauna mai mult despre piesele lui Lope de Vega decît un chirurg foarte cult, dar e de dorit ca și chirurgul să pătrundă măcar o dată în lumea spirituală a marelui spaniol.

Nu e vorba numai de faptul că personajele artei clasice au intrat în limbajul nostru și ne ajută să comunicăm mai bine între noi. Mult mai importantă e înrîurirea morală pe care o exercită asupra noastră o percepere profundă a marilor opere de artă.

În acest sens trebuie semnalat un fenomen : operele geniale, indiferent de temă, ne transmit omenie chiar dacă vorbesc de grozăvii și crime. Nu se cunosc cazuri ca vreun satrap, după ce l-a citit pe „Richard al III-lea", să purceadă la măcelărirea rudelor și subalternilor săi. (Pur și simplu nu l-a citit și crede că el a inventat perfidia și trădarea). Nici ca un cititor al lui Dostoevski, după lectura „Fraților Karamazov", să dorească a-l imita pe Smerdiakov. Așa încît grija multor critici moderni care cer ca arta să învețe numai prin exemple pozitive, nu ia în considerare, în cel mai bun caz, decît jumătate din posibilitățile ei, subapreciind enorma forță educativă a exemplelor negative.

Înseamnă, oare, că e deajuns să citești ca să devii un intelectual ? Nu, lucrul nu e atît de simplu. Oricît ar părea de curios, dar un anume fel de a citi chiar te împiedică să devii un intelectual. Multilateralitatea civilizației moderne a creat, alături de o extrem de prețioasă literatură științifică și beletristică, și o altă categorie de literatură. Aceea care nu dă cititorului nimic — nici cunoștințe, nici experiență, nici valori morale și estetice — care trece, ca să spun așa, prin organism fără a lăsa urme. Trebuie să recunoaștem că tehnica literară meșteșugărească, chemată să rețină atenția cititorului printr-o bine speculată distribuire a enigmelor împrumutate din practica judiciară sau de spionaj, a fost bine pusă la punct. Ea permite ca fabricantul de asemenea literatură să arunce lațul de gîtul cititorului și să-l țină lîngă carte pînă află unde a fost ascuns cadavrul sau cine e de fapt maiorul Ics. Repet, o asemenea lectură este o simplă aparență.

Și încă o aparență, din păcate foarte răspîndită. Mă refer la intelectualii de local. Secretul „farmecului" acestui gen de comunicare constă, după părerea mea, în faptul că „euforizarea" generală și egală creează celor în cauză iluzia superiorității nete a intelectului lor, a vervei irezistibile și a locvacității. Bineînțeles, este vorba de cea mai pură autoînșelare, bazată pe tocirea exigenței critice față de ideile proprii și ale celorlalți. După cum se știe, nici o idee genială nu s-a născut încă la o beție colectivă, dar senzația de renaștere generală umple piepturile. Numai că a doua zi nimeni nu-și mai poate aminti ce chestii teribil de interesante s-au discutat în ajun...

ȘTIAȚI CĂ...

...Degetele unei dactilografe parcurg într-o zi o distanță de aproximativ 20 de kilometri?

...Anul cel mai „bogat" în eclipse a fost 1935 ? Atunci s-au înregistrat cinci eclipse de soare și două de lună. Acest record se va repeta în 1982 : patru eclipse de soare și trei de lună.

(După „Sputnik")

SPORT

Ce este fotbalul ?

Apelînd la o replică a unui scriitor, am putea răspunde că fotbalul e una din cele trei discipline la care se pricepe toată lumea : filmul, muzica ușoară și fotbalul. Într-adevăr, cine nu e oricînd gata să desființeze o echipă și să înființeze alta, să înlocuiască antrenorii sau arbitrii și, bineînțeles, să fie mai bun decît cei mai buni jucători, să șuteze la poartă cînd nici Pele n-ar putea să o facă, să găsească un culoar acolo unde nici ochiul lui Garrincha n-ar vedea vreo posibilitate și să rețină o „bombă" care ar fi imparabilă chiar și pentru Iașin !

Se glumește mult și cu simpatie asupra febrei fotbalului și a fericitelor ei victime de bună voie ; pe seama celor pentru care tot ce e mai bun pe acest pămînt se concentrează în imaginea stadioanelor ; pe seama celor care își transformă patimile fotbalistice aproape într-o categorie socială, într-un principiu moral și în genere într-un înlocuitor al fericirii.

Pentru ei, apelînd la o replică serioasă a publicistului An. Makarov, preocupat de acest fenomen căruia îi consacră ample reflecții în paginile revistei „Nedelea", răspundem că fotbalul este numai un joc. Admirabil, antrenant, bărbătesc, atletic, colectiv (fiecare ar putea înmulți epitetele după gustul lui), dar totuși numai un joc. Și fiindcă unii uită acest amănunt, devin posibile situații ca acelea reproduse de An. Makarov în articolul amintit. Se recunoaște cineva ?...

„Dimineața, cînd să plec la slujbă, mă întîlnesc pe culoar cu vecinul meu. Îi dau bineț, îl întreb ce face, ce-i fac copiii, cum îi merg treburile. El mă privește fix și exclamă :

— Trei la unu ! E de necrezut, dom'le !"

„În autobuz — o înghesuială ca la ora prînzului. Reușesc să mă urc cu chiu cu vai și rog pe cineva să-mi ia bilet. Dar insul se repede la mine :

— Auzi dumneata, să nu-l selecționeze pe Herșkovici !

Zău că nu știu de ce nu l-au selecționat pe Herșkovici și în genere nu știu cine-i Herșkovici, dar n-am curajul să mărturisesc. Noroc că peste capul meu cineva strigă că ar fi trebuit selecționat Husainov. Și se încinge o ceartă, să te ții ! Probabil că nu s-ar mai fi terminat dacă din cînd în cînd oamenii n-ar fi trebuit să coboare".

„Lucrez la un institut de proiectări. În atelierul nostru sîntem cincisprezece oameni. La o jumătate de oră după ce începe programul, cineva, desprinzîndu-și ochii de planșetă, aruncă :

— Cine credeți că o să bată ?

Este fraza rituală după care, conform tradiției, urmează considerații originale despre faptul că „Spartak" joacă mai bine pe ploaie, că apărarea în zonă prezintă anumite avantaje, că numele lui Bișoveț se scrie corect așa și nu altfel. Colegii mei sînt oameni cuți, unii se pregătesc de doctorat. Uneori încerc naiv și sfios să abat discuția pe alte teme — filme, sau situația internațională, sau o cometă care trece pe lîngă noi — te pomenești că ne clocnim ! Dar unde mai are loc biata cometă de „Spartak" !

„M-am întîlnit cu un coleg de școală. Nu ne-am văzut de ani de zile, nu știm nimic unul despre altul. Dar primul lucru pe care mi-l comunică e varianta lui, perfectă, pentru organizarea echipei reprezentative. Totul e gîndit și prevăzut! Dar cui să împărtășesc acest plan genial, cînd fiecare suporter își are varianta lui, la fel de perfectă ? !"

Cu toții, sau în orice caz foarte mulți, iubim fotbalul și pe fotbaliști, vedete incontestabile ale vremii noastre, ne place să palpităm în tribune sau în fața televizoarelor, ne lăsăm furați de spectacolul fotbalistic ; dar să nu facem din asta conținutul principal al vieții noastre, o prismă prin care să privim lumea. Sînteți de acord ?

— Tu ești, dragă ? Cum ți-a mers cu primul arbitraj ?

40 460

REDACȚIA : București Piața „Scînteii". Tel. 17 60 10. Abonamentele se fac la oficiile poștale
Tiparul ; Combinatul Poligrafic Casa Scînteii